

Copia de la targeta de Lluís Millet i Pagès a Joan Maragall

Respectable amic i mestre; Vaig agrahir de cor la seva targeta de pesam. Sempre és un consol rebre mostres d'afecte quan un es troba tan sol en la vida. Ma esposa era la meva pau; m'he quedat sense llar. Déu me conservi el fillet, el sentiment rel.ligiós, l'amor a l'art i els bons amics com Vostè.

Seu,

Lluís Millet i Pagès

Desembre 1907 (?)

ORFEO CATALÀ
BARCELONA

R.

Particular

(Algunquor Jerep Valls)

Masnou 11 juliol 1928.

Estimat Valls: Primerament; dispensa'm que hagi tardat tant a complir la meva promesa d'escriure't el meu parer sobre les teves composicions corals que m'han enviat directament i les que enviaries al Concurs Patxot. Els assajos i audicions de la Missa Solemnis, de Beethoven, i després els exàmens de l'Escola Municipal, m'han pres tot el temps i tota la meva atenció. Ara gràcies a Déu, sóc al Masnou reposant i puc complir amb lo promès.

Amb lo que et diré hi has de veure, amb la meva franquesa, la consideració i l'estimació que et tinc amb els meus desitjos d'un teu esdevenidor de noble i gran artista honorant la nostra terra. Tu has nascut en el planter de l'Orfeo Català, i des de llavors has mostrat la vocació irressistible d'artista; tot això és prou perquè t'estimi i et desitgi un esdevenidor de glòria.

Crec veritablement que tens un temperament d'artista i una bona pasta de compositor. En les pàgines que he examinat hi ha latent una personalitat; hi trobo una frescor d'idees; un matís de sentiment delicat; una pruija de transcendència; un fons de catalanitat que n'és, per a mi la valor més preuada. Allí dins hi batega un sentiment musi-

cal distingit, personal, arrelat en la gràcia de la nostra cançó. Però, com és natural en la teva edat i en el teu estat de formació, totes aquestes qualitats excepcionals estan en estat de desenrotlló; no estan encara ben fixades ni ben definides. Sobretot, la tècnica la trobo poc ferma, no prou pura, no prou feta. L'escriure per a veus és la cosa que reclama més puresa d'escriptura, més claretat i precisió de forma melòdica i harmònica... Reclama una vera depuració tècnica. Cada línia melòdica no ha d'ésser destorbada per una altra, ni esborrada; Tothom ha de cantar a la seva manera, però coincidint a un fons comú sentimental; de lo que tenim un exemple excels en els corals de Bach. Tu això ho trobes en certs moments, però a voltes te n'oblides.

Verament els joves d'ara us trobeu en circumstàncies difícilíssimes: d'una part a l'escola us ensenyen els procediments clàssics tradicionals, i d'altra part teniu l'exemple continu dels compositors moderníssims que no empren altre procediment que el capgirament de tota norma establerta. Aquesta contradicció que trobeu entre l'escola i la música moderna, us desorienta i verament és molt difícil

que ~~■~~ sortiu triomfants davant aquest maremagnum tan contradictori. Però cal observar que les obres que realment valen, per modernes i atrevides que sien, en el fons, l'economia de forma i de medis és ben bé observada; un element no destorba l'altre i tot guarda una lògica que en últim terme no és altre que la dictada per les lleis tradicionals.

I això, amic Valls, no s'assoleix sense un treball de molt temps; molt conscient, constant i ben dirigit. I sobretot s'hi arriba per l'estudi profund de les obres mestres del passat. Jo no sé, estimat amic, el que tu has treballat a l'Schola Cantorum; no dubto que has treballat bé i de valent. Però em sembla que et falta encara la tècnica ferma definitiva; un estudi ben conscient dels grans models, entre els quals cal posar-hi el perfecte Mozart amb les seves obres principals, on domina la gràcia, la claretat i la perfecció.

Ja sento com tu em dius: "Bé, però, què hi trobeu de defectuós en els meus chors?" És difícil dir-t'ho així per escrit, no directament, sense les obres davant dels dos. Però sí que et puc precisar, per exemple, certs creuaments de veus; certes fregadisses i atapaments, que en la música instrumental poden suavitzar-se i motivar-se

per la diversitat de timbres; però que en les veus resten claretat i eficàcia als passatges on es troben. De les cinc peces teves que he vist, la més important, la glossa d'"El testament d'Amèlia", és on es mostren amb evidència les teves belles qualitats i també els teus defalliments de forma. I és perquè, al meu entendre, essent aquesta l'obra de més empena i imaginació, latècnica no ha correspost d'una manera adequada a la idea exuberant, perquè com més plena i transcendent sigui la idea, és precís que la forma sia més depurada i ferma, perquè així el pensament resulti amb tota claretat.

Em sembla que en una de les teves cartes em deies que volies deixar els estudis de l'Schola Cantorum i anar a pendre ~~l'ensenyament~~ lliçons amb en Dukas. Si no tens una ben sencera confiança amb els estudis de l'Schola, faràs bé de canviar; perquè el deixeble per a treure profit dels seus estudis li és precís una fe sencera amb el mestre; però pensa que per a obtenir els resultats deguts, és precís, sobretot, un treball constant, llarg i assidu. I en aplicar els estudis fets en les obres originals, cal no deixar-se enlluernar pels procediments més o menys moderns. El que cal és ésser ^{ver}sicèr en una forma digna i sobretot adequada a la idea. Vet aquí lo que produeix una obra bella i definitiva.

popular

Ja veig com tu estimes la cançó *popular* de la terra com el llevat amb el qual hom deu trobar-se a si mateix. Aquest verament és el bon camí, i que et servirà dels perills de l'universalisme estèril. La cançó et farà retrobar a tu mateix i et salvarà d'aquest ambient parisenc, per a que et conservis en la fortalesa característica de la ~~nostre~~ nostra raça.

París és un gran centre de cultura. Però en aquest gran centre tot s'hi barreja i tot ^{hi} resta mixtificat; tota força s'hi evapora en una elegància xorca de caràcter i de vera i noble esperitualitat. Si un hom va a París ja for^{mat}~~ma~~, pot defensar-se de lo dolent i pendre'n lo bo; però és més difícil de guardar-se de la mala influència, si un està en estat de formació; un corre el perill de desnaturalitzar-se i esdevenir un artista esbravat de tot caràcter, d'una valor verament personal i de raça. Sortosament tu portes un llevat d'ideal i de sentiment catalanesc molt fort que et pot preservar de la malura.

Procura, doncs, fer-te fort en la tècnica, prenent un bon guia i preceptor, alternant amb l'estudi dels models dels clàssics, i no oblidar mai la cançó ^{verge} de la terra, aplicant-la sempre als teus estudis tècnics per a que en les obres originals sigui el fons de

la teva personalitat artística. No deixis mai de llegir els vells llibres catalanesos, dels poetes nostres verament inspirats; de les cròniques nostres, de les glòries dels nostres herois que forjaren la nostra pàtria, i per tant, el nostre caràcter. I quan puguis, vina de tant en tant a recobrar el contacte amb la terra mare, amb el nostre paisatge, mar i muntanyes, valls soleiades i cel puríssim, monuments antics, pedres que parlen el nostre llenguatge. En fi, cal buscar la intensificació d'aquest sentiment de natura pròpia, que dóna el ver tremp i caràcter a l'artista digne d'aquest nom.

Amic Valls; sentiria en el cor que cap de les meves paraules servissen per a desanimar-te. Si jo no vegés en tu una ànima de ver artista, no m'haguera entretingut en escriure't aquestes lletres. Les meves observacions, els meus consells, no tenen altre objecte que l'estimular-te a un treball intens i constant, per a que així el teu privilegiat temperament i el teu talent arribi a aquell desenrotllament que fa que l'artista expressi lliurement i amb tota força, les seves inspiracions, que Déu li otorga amb la seva gràcia. Avant i fora. I visca la nostra música; aquella que és l'expressió més profunda del nostre ésser; la vera expressió de l'ànima de

Catalunya.

Una abraçada d'aquest amic que t'estima i t'augura un esdevnidor de glòria.

LLUIS MILLET

ORFEO CATALÀ

BARCELONA

Particular

(a Josep Valls)

Masnou, 19 Sep. 1935.

R.

Amic Valls: Demà acabo l'estiueig (parcial) marxant a ciutat a l'engolfament d'Orfeo i Escola i Mercè, i abans vull complir amb tu, dedicant quatre mots sobre el teu Concerto que vas tenir l'amabilitat d'enviar-me al retornar cap al gran món europeu. Nò faig cap compliment al felicitar-te per aquesta teva obra. Ella és viva, i aquesta és l'essencial qualitat de tota obra de bellesa. És viva i és clara: altra qualitat que indica sinceritat, sense la qual tampoc té valor real tota obra humana. Viva i sincera, grans qualitats. És obra de joventut pel seu caràcter, per la seva vivacitat d'imaginació. El primer temps, sobretot, ~~me~~ sembla una disbauxa imaginativa. Crec veure-hi la influència de l'argument del tema del carboner, el rústec llenyataire, catxim, catxam, al cor del bosc dialogant amb les minyones picaresques. El pebre de les supertonalitats o apoiatures d'acords, (no sé com ho analitzeu els joves, o si ho analitzeu), serveixen, em sembla, per a donar ple caràcter bosquerol, indígena o primitiu. El segon temps, està també encertat, per la vaguetat en la qual estan bressats els temes tan preciosos

de les nostres migdiades estivals, de les cançons maternals amorosíssimes de la nostra Catalunya. Quin greu me sap, no haver sentit el teu Concert! Me sembla que ha de sonar bé això. Aquí el pebre de les dissonàncies, o barregim, barrejam, o fregamentes, aquí es tornen dolceses de somnis d'infant, carícies de mareta jove que bressa el seu primer fillet. En quant a l'últim temps, tornem a la vivacitat primera, no tan rica d'idees, però amb cenyiment i justesa de formes; més economia i més seny.

Et felicito, doncs, amic Valls, per aquesta obra. Treballa i avant. La teva escriptura és moderna, però la mare tonalitat la tens ben arrapada, i això et salvarà, em sembla, de la atonalitat i politonalitat de la modernitat resseca, eixuta i xorca que pot fer avorrir la música i enterrar-la per segles de segles. El meu fill et saluda i jo t'abraço

LLUÍS MILLET

ORFEO CATALÀ
Barcelona

Particular

(A Joaquim Renart)

El Masnou, 30 Des. 1938.

R.

Benvolgut amic Renart:

Li agraeixo molt la seva carta del 23 tan plena de bona amistat i d'afecte per tot el que som i estimem. Sí. En Matheu era un home exemplar de Catalunya, l'últim dels patriarques del nostre Renaixement; tota la bonesa, tota la lluminositat, tot el desinterès i abnegació, tot aquell entusiasme juvenil, tot aquell catalanisme que tenia l'encant d'un p^rimer amor, se l'ha emportat en Matheu en el món de lo etern. Sembla que havem restat a les fosques, i que per a trobar el catalanisme ens havem de contentar en els records dels temps que foren... El nostre ex-President és mort! El nostre Vis-President, l'excel.lent Sr. Moragas, fa dies també que ens deixà en la tristesa. I ara els amics de la feina coral (després de l'exemplar tresorer i de l'exemplar comptador), en Salvat, i ara... en Comella, tots tan humils (la humilitat tan escassa!), tan fidels per a la nostra obra! i encara davant d'En Comella, el pobret Victori, com portant-li els passaports per entrar al Cel. Déu meu; no n'hi ha prou encara? Feu i desfeu, bon Jesús; que nosaltres sapiguem abaixar el cap, i donar-vos gràcies de tot!

Ja sabrà la millora d'En Lliurat. Déu faci que ben aviat estiga prompte per a seguir a treballar per l'art. En Carreràs em va escriure que li digués si el nostre amic necessitava d'aliments o medecines, que ell li enviaria. En Pujol em digué que per ara no hi ha necessitat, perquè en la Clínica estava ben atès.

Llàstima que al passar pel Mashou no pogués aturar-s'hi. Quant m'hauria ~~agradat~~ alegrat de veure'l a casa, on estic recollit fent repàs de tota ma vida; perquè una cosa o altra ha de fer l'home; oi? I la casa pairal és la closca íntima de la consciència.

Els cinquanta anys de l'Orfeó, podrem celebrar-los? Déu dirà. Perquè ara un està espantat de la velocitat de la vida i de la mort, i la transparència d'aquesta vida amb l'altra es va aprimant tant i tant.. que a un li sembla que hade fer el salt mortal a l'hora menys pensada.

Encara que aquesta carta tingui un to calitjós de metafísica, no es cregui que passessin, aquests seus amics, un Nadal massa trist; el meu fill era aquí; la nena cada dia més xamosa; algun present de fora proveí la taula. Alabat sia Déu! Els bons desitjos dels amics que ens estimen devien influir en la nostra benedicció. Gràcies, doncs, amic Renart, dels seus bons desitjos i els de la seva família, que es compliren del tot, en nostra cleda. A Vds. els desitjo, jo i tots els de casa,

un Any nou ben roent de vera pau i alegria, que faci oblidar les negrors presents.

Gràcies, li repeteixo, de la seva carta tan bona i bonica, amb aquell epíleg de figuretes de pessebre! La nena s'hi va encantar; va agafar la carta i vinga fer petons al titit i a la doneta del cistell i al nen tan xiroi. Verament en aquell petit paisatge vivent, hi ha l'alegria eterna del Nadal.

Amic; dispensi'm la xerrameca. Però cregui que al fons d'aquestes lletres més o menys nebuloses, hi ha l'amistat sincera de tots els de casa i d'aquest company d'il·lusions que l'estima.

LLUÍS MILLET

ORFEO CATALA
BARCELONA

Particular

(A Joaquim Renart)

Masnou, 27 d'agost 1940.

Estimat amic Renart: Molt li agraeixo la seva carta de felicitació, tan cordial, tan amable de paraules i bella de pintures.

Jo, aquí a recés de la meva casa pairal, m'hi sento tan bé que no me'n mouria, i sembla que tots els neguits de l'hora present s'apaivaguen amb la intimitat d'aquestes tan blaques parets, que mantenen el record, el sentiment i la puresa innocent dels meus primers anys de la infantesa ...

Aquesta claror tan ... clara, aquest cel tan blau; aquest mar, la plaça de Nostre Senyor que dic jo. I el record de la meva mare i dels germans, i ara ... aquests néts: la nena dels ulls lluidors, i el nen tan belluguet i amorós que ja sap abraçar; i al món hi ha guerra i els homes es maten i s'enfonsen els pobles i ciutats.... Déu meu: on és l'Amor?

A l'Orfeo vaig assajant un cop la setmana. Cridant i preguntant he aconseguit que vingui un poc més de cantaires, fent-los-hi veure que lo important és que cantem per dins, que no havem de cantar perquè ens diguin macos, sinó per la satisfacció del nostre amor al

cant, ressó de la nostra fam de bellesa, expressió de la vera vida, de la llum de l'esperit que és amor.

[De Madrid, mutis. El meu nebot Fèlix va i ve; no l'he pogut veure; sé que s'estranya de que no diguin res. Em va fer dir per en Llongueres que venint a Barcelona miraria de veure'm, i que aniríem a visitar al Sr., però per ara en Fèlix no l'he vist. Tothom parla d'un canvi però per ara, encantados.]

No oblidí d'empaitar a l'arquitecte de Sant Francisco per allò del campanar, que no ens el fiqui a dins la nostra sala d'audicions. Mogui tots els ressorts per a convèncer aquest senyor.... No oblidí al Sr., en, en Convé refermar en Pujol a l'Orfeó. Vostè em convida a Centelles: per què no ve vostè al Masnou? També inspira el mar i el cel ample ...

Tots els de casa el saluden i jo de cor afm.

LLUISMILLET

R.

Barcelona, 3 febrer 1897.

Sr. D. Felip Pedrell

Ab molta satisfacció, estimat mestre, li faig a saber com l'Orfeó Català en Junta General celebrada fa pocs dies, prengué el bon acord de nombrar a Vd. soci honorari de nostra estimada societat. Aquest acord que ens honra fou pres per aclamació, essent un deute que teníem contret ab l'artista català que més ha treballat ab tots sentits per a l'art noble. D'agraïment també ho és per lo molt que ha fet V. per a nostra modesta associació. Digni's V. acceptar-ho, a lo menos per la bona voluntat que representa.

Seguim treballant amb música polifònica. Havem llegit ja l'Ecce quomodo, de Victoria i no cal dir-li que l'efecte auditiu ha sobrepujat al que havia fet a la vista. Tenim també en ensaig lo Duo Serafin clamabant per a ^{veus} ~~vues~~ blanques, del mateix autor, al mateix temps que el Dulcis memoria, i que l 'Ave Maria, de Palestrina. Ja tindré present l'edició Pustet (?), perquè realment no m'acontenta gaire l'edició d'en Bordes.

Abans d'adquirir altres obres nos convindria molt tenir les composicions de Brudieu i Pujol que Vd. bonament pogués enviar-nos,

per aixís poguer fer l'esboç dels programes per a la quaresma.

Adjunt trobarà una carteta per a cobrar l'import de la subscripció a la Revista.

Los nostres crítics! Són capaços de descoratjar a tothom que no sigui un Pedrell de voluntat de ferro, que tota la vida que treballa ab sant entusiasme component obres notabilíssimes, desenterrant vius, enlairant la humil cançó popular a les altures del Drama Líric.

Los nostres crítics! Si no fessin ràbia, farien fàstic...

Avant, mestre; no se n'adongui d'aquests gacetillers, arrossaires, pretensiosos, i pobres d'esperit. ¡¡Oh!! I si ara vegés Vd. una colla de literats, pintors modernistes morats i esblanqueïts, com traspassen ab sa vista finíssima d'il·luminats fins on arribà Beethoven i lo dit curt que tenia Wagner; i com tenen consciència de les elucubracions modernistes harmòniques dels Frankistes! Si senten un coro d'un de la colla que crida en comptes de cantar, oh, ¡Quina empenya! Si desafinen ¡quin misteri! Cregui que si hi ha bona fe, són dignes de llàstima.

I ara fins a una altra. Cregui'm sempre devot amic i admirador,

LLUÍS MILLET

ORFEÓ CATALÀ
BARCELONA

Particular

(Felip Redell)

Barcelona, 26 novembre 1897.

R.

Mon estimat mestre:

Estem de retorn de Niça des de abans d'ahir vespre. Algun disgust he tingut en l'excursió; m'he acabt de convèncer de lo que són aquests Concursos que ben poc tenen de sèrio, i m'he fet creus de com la gent beu a galet. Casi res m'ha vingut de nou, fora de l'arribada indescriptible que ens han fet a Barcelona. Una immensa gentada a l'estació aclamant-nos, no deixant-nos donar un pas. L'Ajuntament enviant-nos la Banda i rebent-nos a casa la Ciutat. La plaça plena a vessar, entusiasmant-se ab lo Cant de la Senyera (i Segadors); tot Barcelona remoguda aclamant a l'Orfeó i la música catalana. ¡La música catalana!; Veu's aquí lo que ha frapat fort a Niça. Al mig d'aquella música orfeònica, incolora i artificial, los nostres cants ressonaven lliures ab olor de pi i clarors de sol, i és que portàvem un ideal, mentres que tots los altres només los empenyia l'afany de posar una medalla més en l'aparador del pendó. Los Artisans reunies, de Brussel.les és una massa magnífica de timbre, equilibrada, ab una dicció justadíssima, fins exagerada; quan

fan esses o efes sembla que passi una ventada; la interpretació amanerada, un zig-zag de llum iombra que enlluerna. Aquesta gent tot i sent molt grossos, homes fets en número de 140, no llegiren pas gaire bé; es pot dir que abans de fer una nota la palpaven i l'ensumaven.

"Los obreros de Madrid" los creia més poca cosa. Lo reforç que portaven se'ls coneixia de lluny. Aquesta gent no es poden queixar del fallo del jurat; en lo concurs d'honor cantaren la interminable "Caza del Corsario" per la qual los hi daren lo segon premi; això que el corsario los hi va escapar doso tres vegades, tant que a l'acabar los mateixos ~~moristes~~ caçaires deien havien estat desgraciats. Nosaltres aixecàrem lo teatro ab "Los pescadors". Un senyor del jurat va venir a trobar-me pels corredors del teatro i em felicità tant, tant calorosament, que jo ja em veia el primer premi d'honor; no fou així, tinguérem lo tercer... Aquell dia els belgues estaven desconeguts; i.... tingueren lo priemr premi. Sort tinguérem que en lo concurs a primera vista estava present l'autor de la composició, qui crec jo devia influir a que se'ns concedís un primer premi medalla d'or. Los belgues optingueren també el seu indispensable primer premi ab una medalla de son rei, que, és clar, va tenir tirada a tornar-se'n a casa. Lo

premi d'execució (lo dels calers), los belgues 5.000 francs, i els de Madrid i nosaltres, 1.000 a cada un; segon premi "ex quo", i "tutti contenti". A mi de tot això no em vingué res de nou i estranyo com no n'hem sortit més ab les mans al cap.

De totes maneres, los tres premis obtinguts, sobretot lo primer de primera vista, han fet molt efecte a Barcelona, provant-ho la gran arribada que tinguérem, que fou per a nosaltres d'una gran sorpresa.

Mr. Laurent de Rillé sembla un bon jan. No el vaig poder veure fins lo mateix dia del fallo; encara que poca cosa sembla hauria pogut fer per nosaltres, ja que no el teníem en nostre jurat. Aquest jurat estava compost de personalitats molt conegudes a casa seva. Per això no li vaig telegrafiar, considerant-ho feina inútil.

Mr. Laurent de Rillé es mostrà agraït al seu saludo i m'encomanà en gran manera, complimentés a Vd. de sa part.

No sé si he tingut prou traça en pintar-li lo que ha sigut aquest Concurs, pro, com que mica més o menos penso tots deuen anar de la mateixa manera, Vd. ja en sabrà treure les conseqüències.

Ara tothom nos demana un concert donant a conèixer lo que havem fet a Niça, del que em sembla no ens podrem escapar. Passat això re-

prendrem les tasques artístiques de l'Orfeo. De moment lo copista ja té lacòpia de Vd. del Madrigal d'en Brudieu, i immediatament en començarem l'estudi.

Lo dia de la Puríssima, la Secció de Capella de l'Orfeo cantàrem a l'església dels Filipons de Gràcia, dos o tres números dela Missa Brevis, de Palestrina, i el resto de la de Victoria, O quam gloriosum. Lo dia de Nadal tenim lo compromís ab los Filipons de Barcelona, de cantar la Missa Brevis, desterrant la mala costum de les panderetes i ferrets i demés profanacions acostumades a tal diada.

L'amic Bonet ha arribat de viatge, i ja torna a ser fora, encara que per pocs dies. Sols he pogut enraonar ab ell poca cosa, encara que lo bastant per fer-me càrrec de l'efecte de les recomanacions que Vd. li donà. M'ha portat un plec de música folklòrica, sobresortint entre ella una mostra de cançons populars gallegues d'Arana, per les que he vist que aquest senyor té molt bon nas. En una altra carta li parlaré extensament de tot aquest asunto importantíssim, que mereix capítol apart.

Aquesta carta la rebrà atrasada, perquè a mig fer he tingut tràfecs anant ab les medalles de Niça per les redaccions dels periòdics per a desmentir un "suelto" del Brusi copiant un fallo equivocat del "Petit Niçois", de Niça. Res, bones intencions de certa gent.

Estimat mestre, fins a una altra.

Mentrestant, rebi un abraç de devot deixeble

LLUÍS MILLET

R

+

Barcelona, 27 gener 1898.

Sr. D. Felip Pedrell

Mon estimadíssim mestre:

Viva! Avui havem cantat la Missa de Requiem de Victoria que V. nos envià. La Missa s'havia de cantar a Santa Anna per ésser la Parròquia de la difunta. Pro... la guerra ja ha començat; lo mestre Ribera volia 25 duros d'indemnització a la seva Capella, i com a l'amo dels quartos no li va venir bé (aquest és un dels advocats més distingits de Barcelona) se'n va anar a Sant Just i allà s'han fet los sufragis ab l'església plena a vessar de gent distingida.

La impressió ha sigut fondíssima. La prosa s'ha cantat a cant pla segons l'edició de Pustet, dividint lo coro per meitat, lligant i frasejant aquell cant terriblement sublim. ¡I quina tristesa més profundament cristiana, la de Victoria! L'Ofertori em sembla és de lo més triat d'aquest geniàs. Lo "Quam olim Abrae" és incomparable. A mi em fa plorar per dins, i haig d'esforçar-me perquè les llàgrimes no em privin de veure la partitura.

Tement no tenir temps pels assajos, no tenim encara la còpia

que V. féu lo favor d'enviar-me, vaig fer treure papers de la partitura de l'Schola Cantorum de París; i com que en aquesta edició no hi ha Gradual, vaig fer copiar també el de la Missa a sis veus. Al posseir la de V. vaig veure-hi dita peça, pro com que ja estava mig assajada l'altra, vaig tirar avant. En canvi, en la gran edició de París hi ha el Liberame, per cert preciós.

La batalla va guanyant-se. Los mestres s'esveren i comencen a privar a sos súbdits de que es deixin llogar per nosaltres. Me sembla que ara els hi ve el patir. Que es despertin; prou han dormit. ¡I quin efecte feia avui los preludis de cant gregorià anotats a la partitura!

Lo Madrigal de Brudieu va esverar a tothom intel.ligent i no intel.ligent; fou un món nou descobert per vergonya del pretensions art modern.

Convindria molt fer conèixer altres coses de nostre autor, fins que en poguéssim fer una audició sencera, tota de ses obres. Quan li convé a l'art català! Faci-li aquesta caritat, mestre....

Com ha vist més amunt, posseeixo el Requiem a sis, de Victoria, edició Bordes, pro com que d'aquesta gent no cal fiar-se'n del tot,

si a V. li sembla defectuosa aquesta edició, estimaria m'enviés còpia de la que V. posseeix. Havem també de pensar ab la Setmana Santa de Sant Felip Neri. Me convindria el "Passio" de Victoria. Escrigui'm sobre el particular. Visca el gran art i vostè també, desitja son amic i devot de cor i ànima,

LLUÍS MILLET

Sr. D. Felip Pedrell.

Sempre estimat mestre: A Bayreuth, a son degut temps, vaig rebre la seva carta contestació a la que jo escrivi pregunta-li si aniria a Avignon per les festes propaganda de l'Schola Cantorum d'En Bordes. Lo que V. me deia va ajudar a que jo tampoc assistís a dites festes, com havia mig promès an'En Bordes a París. Dec dir també que en recava deixar les representacions de Bayreuth a on no és fàcil tornar-hi sovint.

Allò de Wagner imposa com cosa de geni, que disposa de tots els medis per a fer-se entendre dels pelegrins de l'art que van allà ab fe i amor per a gustar de l'aliment estètic més preuat de l'art modern.

La consciència artística es troba en el total de les representacions. Los artistes en general senten, viuen, l'obra; més que cantar declamen, per lo que el drama pren un relleu extraordinari. L'orquestra és superba, d'una sonoritat esplèndida i d'una pasta forta i dolça al mateix temps. Quan aquest instrument meravellós és tocat per un Richter, cregui, mestre, que és deliciós.

"Los Mestres Cantors" que van ser dirigits pel cèlebre Kapell-

meister, eren una font regaladíssima de goig per l'esperit. Un començava sentir aquella orquesta com si allò hagués de ser d'aquella i de cap més manera. Com una cosa natural; los motius naixien, creixien, se n'anaven ab aquella naturalitat que viuen les coses en la naturalesa; com se mouen les fulles pel vent mogudes, com corren los núvols, com creix i mor lo dia ab aquella justesa ab que viuen les coses que regula, ordena i desenrotlla la naturalesa. I quina claretat s'hi veia en Wagner; semblava una orquesta de Mozart.

I el "Parsifal"? Veus aquí la impressió més fonda, més elevada, que es rep a Bayreuth. És una alenada de virtut que vos conforta, que ennobleix i s'hi tasta quelcom de diví; lo pressentiment de lo sobrenatural se desvetlla, s'afina; un surt de la representació sentint-se dignificat, ab més pes d'ànima. El "Parsifal" és la missa de Wagner.

En quant a lo que em diu de París, prou és cosa bonica, pro també és difícil de realitzar. Per a fer una excursió com aquesta se necessiten molts diners que nosaltres no tenim, essent la dificultat més grossa la de que molts choristes no poden deixar la feina per tants dies com necessitariem per a treure algun partit de l'excursió. De totes maneres, és prou important la cosa perquè s'estudiï; ja en par-

larem.

Sempre affm. i devot amic,

LLUÍS MILLET

Masnou, 24 agost 1899.

R Felip Pedrell

Barcelona, 15 Juliol 1902

Estimat mestre Pedrell: Adjunt l'hi envio un programa del concert que donàrem l'Orfeó Català el diumenge matí. Fou concert dedicat a la memòria de Mossèn Cinto i per això la segona part constà solament de composicions amb lletra del nostre poeta.

Com veurà en la primera part cantàrem el Rèquiem a sis veus, de Victoria. Aquesta obra l'havíem assajada no per a concert sinó per als funerals dels socis morts de l'Orfeó; però com que a última hora el rector de Sant Agustí es desdís de deixar-hi cantar les noies, nos vérem precisats a fer-la conèixer en concert al teatre. L'obra produí un efecte fondo. L'absolta o siga el Libera me se féu repetir.

Aquesta absoluta la cantàrem davant el cadàver del gran poeta Verdaguer en el Saló de Cent. !Quina sublimitat! Tot negre; una gran creu al capçal del bagul; quatre blandons colossals il.luminant tristament aquella tristesa! El cor en la foscor, tothom cantant mig de memòria entonà les humanes inspiracions del gran Victoria. Algú caigué a terra de genolls instintivament, tothom amb pell de gallina corprès de sentiment. Allí sí que estava en son lloc la vibrant polifonia de Victoria.

Per això temia jo que al teatre la gent no la sentiria, aquesta música, i gràcies a Déu, veig que m'he equivocat.

Avui he llegit el crític de La Vanguardia demanant a V. amb gran entusiasme parli de la missa en una de ses cròniques musicals; ajunto mon prec al seu; serem una colla que l'hi agraiem.

En aquest concert estrenàrem també una formosíssima composició d'en Nicolau.

Son deixeble de cor

LLUÍS MILLET

R.
Publicable?
(a Francesc Matheu) (classificació) (biblioteca?) 9-1
Masnou 18 Setembre 1925

Estimadíssim amic Matheu: quina merce preuadíssima m'haven fet amb vostra carta tan bona per a mi, tan forta i noble de sentiment i d'idees! Benehit siga Déu que quan som més al fort del temporal ens aconsola i conforta amb l'expressió d'aquesta tan rara i noble amistat! Veritablement la dolenteria dels homes, les etzegallades dels tontos s'amussen i irradien per als esperits de bona voluntat els goigs més purs, aquells goigs que segellen la nostra dignitat de fills del Pare que tot ho ordena al Bé que es la seva glòria.⁽¹⁾ Ja pot fer el dimoni que com més s'escarrassa més l'esguerra, més treballa per al triomf de la Bondat. Sense la batzegada dels que governen contra l'Orfeó com hauria jo rebut aquestes mostres de la vera amistat i de la sincera ~~est~~ estimació?⁽¹⁾ Quin aplaudiment del gros públic val un sol tercet de la vostra carta ritmada amb un sentiment tan noble de bona amistat?

Amic Matheu, que vagin fent, que no ^{sa}altres mai hi perdrem mentres Déu ens guardi l'humilitat d'esser creients de la Veritat. Si ens bastonejen ens treuen la pols, si ens apunyeguen ens adonem que la nostra força no és pas ben nostre i allavors ens trovem tal com som; una ben poca cosa mesquina...

Valeu per etc.

(1) Petitespai

Valem per lo ^{que ens} qu'ens dona el Pare, i si Ell vol que la nostra obra valgui i duri quí pot contradir-la? i si Ell vol que cessi i mori quin dret tenim a la queixa? No sempre aquestes idees les tenim al cor, prou s'en falta: per aixó la vida és sovint trista i desesperançada; l'argila del home és egoísta i sab poc de les blavors d'amunt de l'aire; jo aquest estiu, poca diferència, l'he passat per l'estil dels altres, mirant el mar, les muntanyes el cel ample i poc m'he sentit de la punyida distret amb les belles coses. Ara començarà potsérel patí; la cançó serà diferenta i trista i dramàtica; haurem de demanar almoïna d'un local per a cantar i cantar a mitja veu perquè la sogra no's despertí i ens venti altre tropell, are ve'l patí; are veurem si lo que pensem de l'humilitat i de l'obediència als ~~desinis~~ designis del Pare ho tenim verament al cor. Mes lluitarem que sense lluita no hi ha victòria i si al fons de l'ànima hi guardem un poc de recta voluntat molt serà que'l Pare no hi posi la resta. ⁽¹⁾ Mentres tan ningú em treu el goig d'aquesta bella expressió de la ^vostra amistat que estimo amb tota l'ànima i amb tota l'ànima us ho agraeixo.

Sempre vostre

LLUIS MILLET

(1) Petit espai

Original original?

Als fills del Mestre Francesc Matheu

que al Cel sia!

de son al

LL M.

El Masnou 15 Des. 1938

Benvolguts fills del Mestre Francesc Matheu:

Us prego prenguen aquesta meua expressió de condol per la mort del vostre pare, que al Cel sia.⁽¹⁾ El vostre pare era un d'aquells homes que donen resplendor en aquest món de tenebre. La seva idealitat, la seva bonesa, el seu bell tremp catalanes, únic, are, en aquests moments de tristesa; la seva poesia tan clara i tan ferma tan sincera i tan ressonant; tota la seva obra en honor de la seva Catalunya, tota aquesta vida llarga i lluminosa fan d'ell un dels patriarques de més excel·lència de la nostra Renaixença.⁽¹⁾ Ai de nosaltres si no sabem servir la memoria d'aquest home de Catalunya, ai si no sabem gustar aquelles seves virtuts, aquelles virtuts d'arrel, de la sava i bonesa de la terra nostra benhaurada (i tant malaventurada); perquè fora senyal qu'el sentiment de catalans s'esfuma es degenera en trista decadència.⁽¹⁾ Pobre Matheu! que Déu, el Pare de tota Patria i de tota bella natura i de tota l'harmonia creada, tingui al nostre Matheu ben lligat en l'estreta abraçada de l'eterna joia; i a vosaltres fills seus

(1) Petit afegit

(als fills de Warthen)

aquella dolça resignació i dolcesa de l'esperança en el
retrobarment^(s) dels nostres amors de la terra, sublimats en
la gran Realitat eterna.

De cor vostre

LLUIS MILLET

Masnou 9 Agost 1936

(a Joan Llongueres)

Estimat Llongueres:

En aquests moments un no sap que escriure, ni que pensar; a dins un hi sent una confusió de idees i sentiments que trontollen cos i ànima. Jo li estimo molt la seva carta; els amics i companys d'ideal aguanten l'home en els forts trontolls de la vida. L'home es un ésser ben estrany difícil de definir. Quin misteri més profund hi ha en nosaltres mateixos! Es ben veritat que en l'home hi ha tot el compendi de la creació desde el dimoni fins a l'àngel. Quin fàstic fa de vegades, quina ràbia; i a voltes quina llum, força i plenitud de bonesa el sublima!

Aquí al Masnou, per sobre de les coses tristes que hi han passat, hi ha un cel tan blau, i per davant un mar tant blau, que fa que el mal resti esblaimat i que un vegi el somriú misericordiós de Déu sobre les nostres misèries!

Rebi una abraçada d'aquest amic que l'estima

LLUIS MILLET

Desitjo que els seus ja estiguin ben rifets de salutxx.

Vingui a veure'm un dia; a dinar; ho farà?

Estima i abraçada al Mre Joan Llongueres

R (a Montserrat Salvadó) (ortografia original)

Montserrat 6 Setembre 1926

Molt apreciada Montserrat: Gràcies de la seva carta, tan aixirada i frescoa, plena d'ingenuïtat i expressiva de la més escaienta sensibilitat.

Gràcies també per la felicitació pel dia del meu Sant. Allavors orem encara al Masnou però al vespre anarem a Barcelona per a trobar-me havent sopat amb tota la colla de cantaires restant a Barcelona. Hi hagué una cobla la qual tocà sardanes fins a més de mitja nit. Tots tinguerem gran alegria, aquella alegria i bona voluntat que fa de l'Orfeó una gran família. I'endemà a la tarde vinguerem a Montserrat on estarem, si Déu ho vol, fins el dia 10, per a tornar uns quants dies al Masnou avans de rependre els assajos, misses, concerts, etc de la treballada de l'hivern.

Aquí a Montserrat s'hi està bé, molt bé. A redós de la Verge pia i sense feina que atribola, un es palpa l'esperit, s'el neteja, el fa un poc més humil, se l'asserena i se l'encoratja amb la fe en la Providència per a tornar al trafec joios de l'art, que sirvent de la bellesa acosta també a la Font primera de tota vida vera i completa.

La casa de la Moreneta vista d'aprop és molt bella; té una dolçor maternal i pura que cap fotografia sab ~~reproduir~~ reproduir. Té una dolçor que penetra i conforta. Desperta uns sentiments filials d'una gran tendresa. La llàstima és que un no és prou noi, prou innocent, per a ~~enxaxar~~ copçarne tot el sentit de la divina melodia. "Moreneta en sou-moreneta i rossa". Als escolans d'aquí els hi vaig portar la bella cançó, tant montserratina, però encara no ~~ixha~~ l'han cantada. Crec que un dia d'aquests la cantaran. Potser el dia de la Mare de Déu, que aquí hi ha una gran festa, amb una gentada immensa que no cabent a les cel·les, s'escampa pels volts del Monestir, fins per buscar jassa.

Celebro lo de la contracta. Es veu que la fama vola! Ara el merit ~~méix~~ ~~serà~~ en no seguir l'adagi aquell de: Agafa fama i poset a geurer!!

No'm recordo de la direcció de Vds. A veurer si amb la present arrivaran aquests mots a terme.

Escrigui'm ~~xxx~~ força. Fent-ho a l'Orfeó rebo sempre les cartes.

Li prego els meus recorts a la seva Sra. mare i demás família que es trovi amb Vd.

El seu amic i mestre que molt l'aprecia

LLUIS MILLET

Digui'm desseguida si ha rebut aquesta.

Benvolguda Montserrat: Sino cuito a contestar-li la seva m'escapa de Vallfogona i s'en va allí aprop de Reus quina direcció m'ha fugit de la memòria, i Vd. es queda ~~xx~~ sense rebre aquestes meves lletres esgarrapades i mandroses. Perquè jo, l'home tan actiu, sóc un mandra, cregui, un gran amateur del dolce far niente. Si tingués inspiració, que ja fa temps se m'ha escapat, si és que mai n'he tingut, faria un lied amb variacions sobre aquest text tan temptador. Descriuria la mig diada enfront aquesta blavor marítima i sota la blavor esblaimada d'aquest cel; els en somnis allargassats en el chaisse long de palla; ~~ixxiix~~ l'enlluernament d'aquestes parets blanques que m'recorden la tendre bonesa de la meua mare; l'elegia al últim taronger dels que vetllaren els meus jocs d'infantesa; el tema més mogudet, per final, del moviment rítmic de les onades que ns brecen continuament els sentits ensopits; me sembla que farien un cicle que confiat a la seva veu, que si no és divina és ben agradable ~~xxxx~~, i a la seva ~~xx~~ sensibilitat de noia desperta, ~~ixxiix~~. (Vaja no vull continuar perquè ja sento com din que m'en burlo!); doncs si, aquí hi faig el mandra tot el que puc, si be no tan com voldria. Ai, Déu meu, aquesta cursileria de senyoretes de balneari i de no balneari que patim, quina desgràcia! Dongui, Montserrat, gràcies a Déu d'ésser diferent d'aquesta turba mesquina; son gent dels llims de la poca solta i de la vanitat estúpida. Ai, ai, que se m'acaba el paper! Bueno cantí, cantí força encara que no l'escoltin; que l'cant fa fugir els mals esperits. Estudie Schubert, La Molinera. Quan m'escrigui de Reus donguin direcció. No deixi d'escriure'm que les seves lletres em porten el ~~xxxx~~ recort de la seva bona ànima.

Recorts a la seva mare i demés.

Tot l'afecte del seu mestre

Lluís Millet

R.

(Vulgargrafia original)

Mashou 27 Agost 1923

Srta. Montserrat Salvadó

Benvolguda deixebia i amiga: Ting davant meu, sobre la taula un munt de cartes i targetes del dia del meu Sant per a contestar, d'elles trio la seva, la primera. Això vol dir com estimo la seva felicitació tan cordial i....tan endolcida per les seves mans tan precudes. Mera-velloses mans que saben obeir els bons afectes cordials component i harmònitzant ametlles, farina, mantega i ous fent-ne una cançó pel paladar, tan excelent com les de Schubert per a l'oïda. Només al destapar les capses, ja pujava una farum reconfortant que deixondia els esperits. I al posar el paladar en contacte amb la dolça cançó, va semblar que el cos ressucitât ja gustés les sublimitats sensibles de l'immortalitat. No s' pensí que sigui adula-ció; que del meu parer en foren tots els que amb el nas afinat contemplâven la capsa on venien les lleminadures. Així doncs li envio un ramell ben llarc de gracies pel seu magnific present, reflex de la bona voluntat que m' té i que jo tan li estimo.

Com és que no canta? Fa mal fet. La veu se li enfadarà i se li'n tornarà endarrerera! Al menys repassi les ~~cançons~~ cançons que estudiarem l'últim curs. I vocalitzi, també; que la veu no s'adormi ni endureixi. Cregui al mestre. Signi. Signi obediencia! Les flors ja surten totes xiroies i aco-lorides de les plantes que ns va enviar. És com un ~~mostruari~~ mostruari de les colors més reixides de la paleta d'un pintor. Tota la nostra eixida n'està tota enriquida. Cre-gui que no podia fer-me millor present perquè no l'obli-di. Les flors de casa sempre parlen de la seva mestressa.

En Boada, diumenge va estar aquí, i es clar que parla-rem de Vd. i llegirem la seva oda al Mashou i algun al-tre vers seu. En quan al venir jo al Mas, no s' pensí que no'm fa derteta; però estic espantat al veure com me ~~fix~~ fuig de les mans l'estiu i com és poc el temps que'm res-ta d'estar amb contacte amb aquestes parets tan estima-des. En fi, veurem. Molts records a la seva bona mare i als seus germans. Records de Lluís Ma. i de l'Alvina i de mi tots els afectes

LL. MILLER

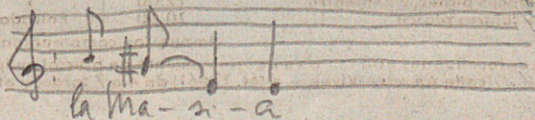
ull [] (Montserrat Salvadó) (ortografia original)
R. Barcelona 22 Juliol 1932

Apresiasi Montserrat:

Bona noia i atenta, de bona memòria i estimadora! Ja ho crec que m'han agradat les prunes: les blanques, grosses i sucoses d'una dolçor de raig de sol filtrat; les petites de la vermellor fosca i les grans de la vermellor daurada. Quines m'agraden mes? la última que m'menjo. La dolçor de l'una em fa oblidar de la dolçor de l'altra. De totes maneres les brunes em sembla que tenen la la dolçor més concentrada, les blanques la tenen més abundosa amb el suc que n'vessa, però com si diguessim més eshlaimada. Les peres, que semblen verdes pel color, un cop un hi ha clavat les dents s'hi troba una finor especial de tast, tenen un gust molt elegant. Guarden la línea!! Vaja tot plegat fou un present que de moment ens va deixar boca badats, al veure aquell be de Déu tan ben col·locat, dibuixant les nostres quatre barres, tan mal tractades pels forasters com estimades pels catalans! Gràcies, gràcies Montserrat i a la bona de la teva mare i al bon Joan, tots tres captant la fruita collidora pel pobre musiquet de l'hivern, que fa cantar la gent per a ajudar a fer creure als ciutadans que el mon hi som no solament per a menjar i geure, sinó també per a fer anat les aletes del cor i bregar el nostre esperit amb imaginacions lluminoses. Ah! Abans ja haviem rebut les plantes floridores; desseguida l'Albina quin tráfec! prompte foren plantades, i ara ja guarneixen la nostra eixida amb una nova verdor, que aviat farà vergonya a la verdor masnouenca. Vaja que tot casa era, sent l'empeltament de la bondat, delícia i bellesa del Mas Montserrat allunyat de nosaltres per la distància, però aprop nostre pels seus misatjes de fruita madura i de flors venidores; missatjes que ns porten majorment la dolça i forta amista d'uns bons amics estimadíssims. *blanques peres*

L'estiu em prova; les quatre parets blanques de casa m'a sserenen i em descansen. La llàstima és que fins ara quasi da dia hi tingut d'anar a Barcelona. Però al tornar a casa cap a ~~jaukka~~ joure, i oblidar coses i pensar-ne d'altres, i vinga fer síntesis del mon i del que som i serem... Divagar és un gran descans!

Estic molt content tinguin èxit els Goigs. Sobretot que la tornada sigui cantada amb molta fe i en la cadença

hi facin aquell petit desmai que fan les marotes prop del

(ull falta el final)

(Continuació lletres Montsenat Salvadó 22 juliol
1932)

deregal dels fillets estimats. ja en'entens que vull dir!

Les estrofes ja ve que la solista les canta amb aquell
filet de veu ben sentida. no vull continuar per que
ja sento aquell "Com se'n burla"!

Si Déu vol, per la tardor farem el concert a Montsenat,
Batele, encara que el pianista farà una mica
el ridícol; però ja triarem les peces bones pels
dits benyols.

A Déu, Montsenat. Records a la bona mare, als ge-
-mans, a tota aquella canalla una carícia. Al
Camp Tanagoní i a Del Tanagoní, als arbres i flors,
les meves salutacions, encara que no les entenguin,
i tu rep tota la bonavoluntat al'au minic-
vell, però que encara estima.

Lluís Millet

R.

(Montserrat Salvadó) (ortografia original)

Barcelona 1 Novembre 1933

Benvolguda Montserrat:

Voldria tenir el garbo, l'inspiració, el talent del nostre formidable Secretari per a escriure un poema d'agraïment a la teva bondat, amabilitat i generositat envers aquest teu deutor, ingrát, oblidatís, deixat, etc. etc. Tú com jo més distret, tú més m'ofegues amb coses substanciosos, dolces, riquíssimes de tots els gustos... Ara ha arribat un moment que jo m sento aclaparat de vergonya i confesso la meua culpa i dic que no hi ha com el ~~cor~~ cor de la dona per a perdonar i oblidar les ingratituds dels homes. Després d'aquella formatja tan gustosa, junt amb les ~~amables~~ amables paraules d'ofertament, jo ja pensava has d'escriure a la Montserrat, però ara per això, ara per allò, han passat els dies i patapum.... arriben els panallets, i jo encara sense haver dit gràcies de les merces pretèrites. Però quins panallets! i quina presentació! amb aquella capsa decorada amb la imatge de la gentil donadora i feinaïdora.... i amb aquell poema ~~descriptiu~~ descriptiu del nostre gran vate, que m té espantat amb tantes coses que sap fer i li criden el geni i que qual-sevol dia m'el distreuran i ens el furtaran del nostre... ésser, de la nostra existència, que és l'Orfeó Català; que sense aquest home es morirà d'enyorament i de tristor. És massa, massa savi, massa de tot. És qüestió de no alabar-li res; de fer el buit al seu geni, perquè es desenganyi i no's distregui de l'obra del nostre cant, que és la nostra vida.

Bueno; ara m'he distret de lo d'abans. Dons, sí, Montserrat, boníssim tot el que m'envies; i encara que de moment no escrigui per això no deixo d'estimar en el que val tanta bondat. Ho estimo i ho agraeixo i prego a Nostre Senyor que, Ell que és el meu gran Donador, et recompensi, amb totes les gràcies, temporals i eternes, totes les teves merces envers aquest amic de cor

LLUIS MILLER

Sí En Boada és al Mas, que prengui aquesta per seva. A tots els meus afectes!

R.

(Montserrat Salvadó) (Ortografia original)

El Masnou 24 Decembre 1938

Benvolguda Montserrat: Ahit tinguerem l'agradable sorpresa de rebre la teva visita representada per aquell formós i tendre animallet i per aquell esquisit dolç nadalenc anomenat turró, elaborat per les teves mans traçudes i dulcificadores; l'animallet crescut baix la teva cura i protecció mestrivola. No t'haig d'amagar l'alegria que ns causa tots tal visita i l'agraïment que seguí a tal goig. Passar un Nadal tan substancios i poguer menjar turrons no m'ho pensava pas, i en tenia certa tristesa. Gràcies, doncs, i Déu t'ho pagui!

Ahir jo també vaig volguer fer-te una visita. ~~xxxx~~ Per mitjà de l'amic Boada i perque ho fes a mans del teu germà, et vaig trametre una cançoneta, l'última coseta que he escrit; potser t'agradarà per a cantar-la tot cuidant les bones besties. És una nadala una mica trista tal com pertoca al temps actual. Dignes a la Palet que t'ajudi a cantar la tornada. La lletra a mi m'agrada molt; és feta recordant la llegenda de la túnica de Nostre Senyor, filada per la Verge i sortejada pels jueus en el Calvari. Pren la bona voluntat. Les poques cançons que faig ara són religioses pel poble; si la musa s'en gira per un costat una mica més rialler potser allavors m'en sortirà una espressa per la petita i bonica veu de la Montserrat.

Bon Nadal! A tots els meus records i dels de casa, per a tots vosaltres.

Ton mestre i amic

LLUIS MILLET

R

(al P. Jaume Garcia i Estragués)

(còpia original)

5

Masnou 28 Oct. 1937

D. J. Garcia

Benvolgut i respectable amic: Esperava poder enviar-li alguna nova solfa per a contestar a la seva del 8; però passo una sequedat terrible que'm treu l'esma del cant. Els homes no son res si de Dalt no'ns ho donen. Això si, desseguida que ho tenim ens esterrufem com un gall ~~xxxx~~ indi. Doncs, veient que no rajava res, no he volgut esperar més en contestar a la seva.

Molt encertada, em sembla, el canvi de la 2a estrofa dels Goigs. Ja veig que vaig posar els peus a la galleda amb allò de l'Alighieri; no m'vaig enrecordar de la rima! Dispensi. No s'hi amoïnï en buscar el nou mot.

Dels versos enviats m'ha agradat sobretot el "O Maria Verge potent". Diu que'l va fer fa temps; doncs, sembla fet per ~~xxxxxx~~ aquest temps que are patim. Es aquest que penso posar en solfa, si l'Amo em fa la gràcia d'una mica de solta musical. Ja hi penso en el que ha d'ésser la tonada perquè tingui l'eficàcia d'encarnar-se en la poesia, per així penetrar ben endins de les ànimes. Però una cosa és el pensament i altra la gràcia de la melodia lluminosa i potent, simple i penetrant - que sembli nova i arrelli en l'accent del nostre poble, en les ansies esperituals de la nostra raça. Perquè els seus versos, els de ~~Va~~ ^{Va}, son forts, tenen tremp i semblen fets a posta per aquest moment. Però per ara l'ajuda no ve i em quedo sol amb la meua misèria. Es qüestió que ls bons amics de l'Amo m'hi facin de hó i pidolin una almoïna per aquest pobret.

Va em demana que concretï el meu pensament, d'allò dels nous cànctics a fer pel nostre poble freturós de llum i gràcia, i em demana temes. El meu pensament es el d'aixecar l'esperit d'aquest moment paorós que passem, i que un cop passat tinguin els fidels un ritme melodiós que'ls torni a la pau lluminosa de la fe. Tema: qualsevol; la Resurrecció de Jesús, el càntic inefable de la Glòria eterna. La dolcesa inefable de la Verge Maria... que se jo. I tot amb una forma ja musical, popular per la seva simplicitat, amb versos curts i cadenciosos, més fervorosos que teològics; frase curta i tallada, que el vers ja cridi la música ~~xxxx~~, com són els versos de Mossen Cinto. Naturalment, sense volguer copiar-lo o imitar-lo servilment. I si anessim a ressucitar modernament la forma mètrica dels himnes i sequences liturgiques? En fi, tot el que dic no son

(V. June Jauria) (28 Octubre 1937)

5

(mes)
res ~~me~~ que sugerències. Vd. el poeta sabrà millor
copsar aquesta santa taleia.

Dispensi, i cregui'm ben amic i servent en Crist

LLUIS MILLET

Recorts del meu fill

El Masnou 10 Gener 1939

Benvolgut P. Garcia: Moltes i moltes gràcies de la seva bona carta del dia 2. La ~~meua~~ bona i santa amistat és un bon consol en les penes de la vida. Veritablement és alarmant la gran desfilada de la bona gent de l'Orfeó. És un avís de Nostre Senyor perquè estem alerta i afinem la nostra nostra ànima preparant-nos per al gran salt per a ~~la~~ l'Eternitat? Segurament que així vol Déu: alabat sia! Veig que a Vds. també els toca el sentiment de l'enyorança dels que'ns deixen. Que Nostre Senyor els dongui aquella suavitat de la resignació, tan consoladora en les encontres d'aquesta vida.

Mentrestant, diu Vd., anem seguin la nostra tasca... I Vd. no para de treballar, afinant-se cada dia més en els cants pel poble. Vd. demana que jo pregui per Vd... i jo ~~an~~ que li haig de demanar que em trobo amb una sequedat ~~ter~~ terrible. El fret que m'té atuit, (no hi ha manera de ~~poder~~ escalfar una mica la casa) les notícies de la ~~gran~~ guerra, les visites, la feina de mainader que tot sovint m'encarrega la família, tot així em distreu i em deixa sense esma de remoure l'ensopiment musical, per a aixecar el sentiment i la ~~inapetència~~ ^{imaginació} a la troballa del vol de la cançó. Pregui, pregui, bon amic perquè de Dalt em vingui l'almoïna d'una mica d'ardiment musical piadós!

Aquesta setmana penso baixar un dia a Barcelona i miraré d'anar a veure al P. Torrent, que jo també desitjo passar una estona amb tan bon i sant amic.

Res ~~més~~ mes, bon amic; bon any a Vd. i a tota la seva família; els seus germans que ben aviat els pugui tenir ben aprop, bons i sans; que la escalfor de la família cristiana és el gran consol d'aquesta vida i és com una llunyana imatge ~~del~~ del gran goig de la sublim família del Cel.

Tots els de casa el saluden respectuosament. Molts records a la seva germana.

Cordialment

LLUIS MILLET

R.

(Joan Maragall)

Amic Maragall:

Fa bé de dir amic a un poeta, i sobretot després d'haver-ne llegit un seguit de poesies d'estela lluminosa, despertadores d'aquelles harmonies interiors que ens fan adonar que som alguna cosa en aquest món.

Que per molts anys, doncs, pugueu donar-nos aliment a l'esperit i Déu us ho pagui.

Vostre de cor

LLUIS MILLET

Barcelona 1900 Oct.

R.

(A Pasqual Boada)

Masnou, 9 agost 1936.

Bon amic Boada: Estimat Boada; bon amic. És bo repetir aquests mots quan es veu l'odi regnar en el món! Bon amic. Jo li agraeixo els seus consells; i potser sí que és millor que ens quedem al Masnou i no venir per ara a Barcelona; la boja Barcelona. Encara que ara tot el món és boig. De totes maneres vull venir un dia a Barcelona, per veure amics i coses estimades que un enyora, encara que les hagi de trobar destrossades.

Amic Boada, una de les últimes glosses del Dr. Cardó parlava de que aquest món és solament una aparença, un símbol de la gran realitat eterna; vida i mort són fulguracions que ens enlluernen, però res més aquí a la terra; la vida i la mort solament són realitats en el Regne Etern. Des d'aquest cim al ideològic, totes les calamitats d'ací baix no esveren, donen tremp a l'ànima. Boada, veniu amb en Tomàs a dinar aquí al Masnou. Tots ens referem i aconsolarem. Veniu i aviseu-me.

Una abraçada.

LLUÍS MILLET

Vigileu l'Orfeó!

R.

+

Amics, cantaires de l'Orfeó Català, m'haveu tocat el cor!

Quina cantada! Quin art el del vostre pintaire, quin enginy poètic el del vostre poeta!

M'haveu renovat la llaga de l'enyorament de les antigues cantades; però, quin dolç enyorament quan va barrejat amb l'amor!

Que en sou tots de macos i maques i bona gent!

Que Déu us ho pagui!

De tot cor

LLUÍS MILLET

Bell Clos de Cardó, 25 d'agost 1941.

Ofici Calcada
Barcelona
Particular

(a un Il·lustrat Romà)

(Barcelona) 1 Juliol 1927

(original)

R Estimats Mossen Romeu:

Gracies de la seva carta. Sí, alabat sia Dèu, que ens ha ajudat en aquesta empresa de donar la gran i bellíssima ~~XXXXXX~~ obra de Beethoven. Cregui que n'estava espantat. Es una muntanya tan alta! i a mi ja les cames em fan figa per a pujar tan amunt! Però Nostre Senyor fa bona cara a la bona voluntat i tot ha anat be; i sobretot la gent ha entrat en aquesta música tan superba i tan sincera. Jo no capeixo com aquesta missa ha pogut esser fins menyspreada per certs crítics i fins per músics! Tan clara que resulta en son sentit humaníssim i divinal a l'hora! Es una de les obres cims del geni. Una de les meravelles que dignifiquen a l'home.

I ara per Vd.: magnífics els seus cants franciscans; prou si els hi coneix el pare d'una hora lluny! Aquell que comença "Fred fred el tercer de la col·lecció és superb. Li vaig a dir que de tota la música de Vd. és el que trovo més excelent; d'una força mística subjectiva intensíssima; d'aquestes pàgines jo no'n trovo pariones ni aquí ni a fora d'aquí. El felicito. Es superb. Per molts anys! Val a cridar Al·leluia, al surgir d'entre nosaltres una flor tan excelsa.

Seu de cor en Crist

LLUIS MILLET

ORFEO CATALÀ
BARCELONA

Particular

+ (A Mm. Elms Roman Rev.)

Masnou, 15 agost 1927.

R.

Estimat Mossèn Romeu:

He rebut la seva carta tan clara i franca, per lo que n'hi estic ben agraït. Vostè m'exposa tots els arguments sòlids baix un punt de vista ben ferm que sempre també ha sigut el meu; per ço vostè es deu haver fins estranyat de la meva consulta i demanda de consell. Però permeti'm que jo ara explani un poc un punt de vista diferent i que també em sembla ben legítim i que crec val la pena de sospesar, abans de decidir-se o decantar-se a un costat o l'altre. Prèviament; de cantar la missa aquesta s'hauria de fer com una cosa verament excepcional, i com diu vostè, amb permís exprés de Roma si el Sr. Bisbe no volia pendre la responsabilitat de donar-lo, encara que fóra molt convenient que fos directament de Roma. A París, en l'església de Notre Dame, es cantà amb motiu de l'aniversari beethovenià, amb celebració de l'acte litúrgic, no sé si amb permís de Roma o solament de l'arquebisbe. El perquè de l'excepció: perquè la Missa Solemnis, de Beethoven, és una de les obres cims, cabdals, de música cristiana i catòlica. És una glòria pels nostres

sentiments de catòlics. És obra viva i genial de duració i penetració profunda del Crist Jesús i sos misteris. Hi viu l'esperit de la nostra religió i al costat d'ella tota aquesta música de "motu proprio" que ens ve d'Itàlia i Alemanya és ben bé fullaraca mesquina, segurament de bona voluntat, però quasi sens ànima ni vida. Déu meu, aquella música, la Missa de Beethoven, quan un se la sent a dins no té pas cor per a negar-li el deu lloc, per al qual l'escrigué Beethoven, el de la celebració del sant Sacrifici. Bé es mereix ella aquesta excepció extraordinària. Ademés aquesta música és adequada, es diu del tot amb les pintures del nostre Sert; art d'estil Renaixement, verament art subirà, però de forma i expressió de filiació no pas ben cristiana. En això és més cristiana la forma beethoviana que a voltes té l'encís palestrinià i serva modalitats gregorianes. I l'obra d'en Sert ~~Sert~~ és feta ara en ple renaixement litúrgic, mentres que la de Beethoven és obra d'una època en la qual la Missa del gran sord era un model litúrgic al costat de les que es componien llavors. Vostè sent més misticisme en les pintures d'en Sert que en la gran Missa? Jo no les conec, però en tinc notícies i conec el seu estil i això em basta. ¿Ha fet destruir l'Es-

glésia les pintures del Renaixement, Miquel Àngel i Rafael? No celebra el Sant Pare en la Capella Sixtina? Si s'admet i es celebra l'art renaixentista, verament notable d'En Sert amb les seves opulències, ¿havem de refusar l'opulenta i esplèndida, però profunda, ferma, piadosa i sublim inspiració de Beethoven? Déu meu, no val res això per a concedir-li en un cas especial una excepció? No val la pena de sospesar-ho això, amic Mossèn Romeu? Si ara es fes una missa amb els fragments antilitúrgics que conté la de Beethoven, s'hauria de refusar en absolut per bé que estés. Però la qüestió canvia tenint una obra dels ~~temps~~ temps passats, obra cimal entre les millors, no solament en el sentit artístic, sinó també del sentiment religiós. ¿Si la Missa de Beethoven falta a la lletra de la llei litúrgica, no s'ha de pendre en consideració al compliment absolut a l'esperit que anima la mateixa llei?

Què diria la gent? Com quedaria l'exemplaritat de l'Orfeó Català? Jo crec que les excepcions no contrarien la regla, i que fent constar amb tota claretat el perquè d'aquesta excepció i amb el permís exprés de Roma, això potser privaria tantes i tantes defeccions que es fan contínuament a tot arreu, de la llei de l'Església.

En fi, Mossèn Romeu, m'he esforçat en pintar gruixut la creu del seu argument en contra, perquè vostè ho mediti amb aquella seva bona

voluntat i claretat de judici, i sospesi els dos arguments. He deixat de banda els arguments d'En Cambó perquè no són essencials, però en les presents circumstàncies també pesen.

Què s'ha de fer doncs? Jo crec que fóra bo d'exposar al Sr. Bisbe amb tota claretat i sense minvar la força de cap dels dos criteris o raons, o arguments, i dient la proposta del Sr. Cambó, el seu entusiasme per la cosa; fent-li veure el pro i la contra, son caràcter excepcional, amb les condicions amb les quals es podria realitzar. I allavors, ell, cap suprem del Bisbat, que decideixi. En Cambó s'encarrega de la part econòmica, amb la condició de que no se'n parli. Dispensi Mossèn Romeu aquesta llauna, i perdoni'm de tot i cregui'm sempre seu de cor.

LLUÍS MILLET

Espero aviat lletra seva.

Si creu convenient que jo vingui a Vich, digui-m'ho.

(Amadeu Vives)

Barcelona, dimecres cendra 1901.

R.
(obligat a posar
punts suspensius)

Amic Vives: Vaig rebre ta carta que estimo molt. Me va bé lo de la Suite, sobretot el terceto de Don Lucas que convé clavar pels nassos dels que et creuen un ximple. En quant al preludi del segon acte que crec de millor factura que el mateix ballet de l'Euda si bé no tan distingit de melodia, potser és una mica massa sentit, ja que s'ha fet sentir en tos beneficis si no vaig equivocat. De totes maneres, si a tu et sembla, envia els papers de tot. Envia-ho com més aviat millor, perquè encar que ja tenim plens els quatre primers concerts, de vegades se presenten sobtadament obstacles i convé tenir a mà tot el repertori per a canviar l'ordre dels programes. En els dos primers concerts va tota la "Missa de morts", d'En Berlioz, i en els dos següents tenim en Richard Strauss de director, qui farà conèixer son últim poema "Una vida d'hèroe", terriblement entremaliat.

¡Ai fill meu, comprenc ben bé l'amargor del desengany que tingueres ab l'estreno de l'"Euda"; aquella amargor de la desil.lusió de les il.lusions més hermoses que crean dins l'ànima aquella llum que alimenta la fe i l'entusiasme en el treball! Pro diga'm per què, per quin refinat egoisme n'haig de sentir jo interiorment cert goig de tot això, com si l'antic amic vingués a mi aprop meu altra vegada rebutut pels savis, aquells que no saben què creuen, què pensen ni què estimen. Pro diga'm perquè has de fer cas d'aquesta gent? La majoria, per no dir tots, coneixen la música per amor més o menos forçat; ho han sentit a dir que la música és la sola endevinalla de l'essència de tota la vida, i ells que potser no tenen més que majors sensibilitat o la ~~na~~ imaginació més esbojarrada o més barra i menos sentit comú que l'altra gent, és clar, han entès de música immediatament. I han dit "tu ets un geni, tu ets un ximple" i a l'altre

Creu que tot això dels grupets intel.lectuals aquí Barcelona ja fa pena, per no dir fàstic; un diu burro a l'altre i jo crec que tots el fan el burro. Tant de bo que tota aquesta efervescència de bestieses pretensioses fossin senyal de vida i força. Pro on són les obres que ho demostrin? En el Tívoli només hi ha hagut un èxit verda-der: "L'alegria que passa". Tot l'altre res o casi res, ni llibre ni música; això lo d'en Morera, qui sembla que té motllo de fer solfes; no et dic res quan agafa la paraula en! O en! En fent música transcendent! Ha posat música a una opereta d'en, d'un argument d'idees avançades: res, anarquisme, amor lliure, és dir, la gran fraternitat humana. Creu que sembla mentida que en tinga talent. I en fent l'home ab els trombons, que ni en Berlioz! Que un hom siga buit de cap, no hi vol dir res; pro si en això hi afegeix la pretensió, cau en el ridícol, fa el bèstia. Quin poc cas

n'has de fer d'aquesta gent! Has de saber prescindir de les xiulades dels savis i dels aplausos dels rucs. El món és un joc de miralls que un hi perd l'esma si s'hi fixa. Mira't a dintre i endavant treballant sempre, i buscant la perfecció ab solidés de passos, no ab salts mortals.

No ha de ser la meua veu que t'ha d'alentar. Pensa si quan comens te sents l'emoció a dins, si la música et toca a l'ànima i això jo sé que és cert; que la tens la inspiració; i més; trobo tens la gran qualitat del sentiment de l'ambient, d'aquell no sé què que se sent bategar en l'aire, en les fondes sensacions de l'ànima. Aquell do endevinaire que ab els sonidos fa transparències de colors, frescors d'aire, recolliment de lloc. Aquestes sensacions molts les donen rescalfades de segona mà; i és perquè no les senten; tu o molt m'equivoco o les has trobat varies vegades. An aquell segon acte del

"Don Lucas", en el convent de l'"Euda" i en el tercer acte i fins en el primer de vegades, quan Roger baixa a la tomba de son pare Quants pòcs el tenen aquest do! Que no ets a dalt? Està clar; i per més guanyi l'"Euda" en solidés a les altres obres anteriors, tu ja saps lo que costa poguer dir allò que va dir en Mozart d'una òpera seva a un, no sé si l'Emperador d'Àustria, que li tatxava ^{de} massa carregada, de massa solfes: "Sa Majestat s'equivoca; les solfes hi són justes, ni una més, ni menos". Allavors trobaven aquella música massa plena i ara els savis la troben buida; pro sempre ha sigut i serà justa, perquè és verdadera.

Ara et voldria parlar de mon ^{nou} estat, pro em sembla fóra abusar de tu ab aquest carregament de lletra mal girbada. Un dia et contaré, si en sé, les excel.lències de la meva dona, que no n'hi ha cap al

món de millor, creient en el bé i en el mal, discreta. Ella m'ha donat moltes expressions per tu i jo t'envio una abraçada.

LLUÍS MILLET

En Frsncesc té un menut molt eixerit.

Saluda a ta família de part meva.

ORFEO CATALÀ
BARCELONA

Particular

(Amadeu Vives)

23 setembre 1926.

R.

Estimat Vives: No vas poguer venir, però em deies que m'escruries, i no he rebut res, cap carta teva. S'ha perdut? Què vols fer amb La lluna i la rosa? Que quedi com està o hi vols fer algun retall? Diga'm alguna cosa; no convé que l'edició s'entretengui.

La teva última carta em va donar una alegria amb aquella dolça pau que retreies. Oh la pau; ella és la nostra finalitat, la nostra equació; el Cel és la pau, el repòs en la plenitud. Però, home, amb aquesta teva pau d'aquest estiu no podries treballar, fruitar en la delícia d'aquell dolç repòs? L'art en la pau, en l'amor, en la serenitat; vet aquí el gran art, la gràcia del ver art; aquell que no porta neguit, ni fúria, ni passions malestrugues. Oh la calma en la velle-sa! Oh l'amor en l'equilibri! Oh el desig complert i no saciat que sempre dura i sempre satisfet! Oh, quan passa, aprofitem-lo els artistes, per a donar-lo a gaudir al pròxim, que per això Déu ens ha fet la gràcia d'aquesta finestra oberta a la bellesa, la fina sensibilitat de la bella amor; l'amor lluminós que plau i fortifica, que nodreix i no cansa!

Amic Vives, que bo és tenir un cant al cor i als llavis, i encomanar-lo al pròxim; que tots som uns que fem un sol, un sol ramat del bonDéu creador. L'art expressió de l'amor que ens lliga a tots i tots amb el Pare qui està al Cel, i al món i amb nosaltres, si sabem cridar-lo amb humilitat. Prou.

Records a la teva bona esposa; una abraçada de ton amic de sempre,

LLUIS MILLET

ORFEO CATALÀ
Barcelona

PARTICULAR

R.
+

A Mm Lluís Romeu

Masnou, 17 agost 1912.

Estimat Mossèn Romeu:

Ja és hora! No és vritat? Però les seves solfes s'han de pair, cregui. Ja me les vaig mirar de moment, però escarmentat de la Missa d'en Balmes, vaig dir alto, ja hi tornarem.

Ara, apropet del mar, en ma casa nadiua (que li ofereixo per quan tinga gust), en una cambra blanca, sentint el remoreig de l'esplanada blava, li vui escriure ma impressió franca sobre aquesta música greco-cristiana seva. Aquestes obretes d'ara són, en general, un seguici de la Missa Balmes. De moment desteroten; després interessen i fins un se n'enamora de moltes coses; enamorar-me'n de totes (les coses) no he arribat encara.

La melodia és franca, ingènua i humil com flor de muntanya; l'harmonia és muntanyenca també, ferotge. Les melodies són flors verament, però que un no pot apenes olorar-les; els escardots que l'enrotllen priven a un d'acostar-s'hi; la fan esquerpa com pastora rebecca. Jo no sé si el gran art de ciutat m'ha emmolit; o si aquesta mar blava que he vist des de petit, i aquesta tebior de

l'aire de marina, aquesta mandrositat dels sentits m'han donat un temperament en contra. Jo no sé què em priva d'entregar-me del tot, com un aimant a la aimada, an aquesta harmonia primitiva (?). A mi em sembla que hi posa successions harmòniques diatòniques dures per a l'orella moderna. Potser en moviments lents resultarien, però en ritmes populars un poc saltejadors, potser pesen massa. En fi, què sé jo! Però em fa angúnia que jo no puga enamorar-me'n ab tota l'ànima d'aquestes pàgines tant en cert modo noves, lògiques d'escriptura, tan sinceres en la melodia! Aquesta és la meua impressió general.

En les "Eucarístiques" hi han verdaderes joies. N'hi trobo dos de franques del tot en melodia i harmonia, cos i ànima, justes de sentiment i de forma: la tercera "La Comunió dels infants", en modo hipofrigi, harmonia i cant deliciós. La quinta "A Jesús", no sé si encara l'estimo més; franca com l'olor de la farigola; en fa major, honesta i sana:

"Per tot jo us oviro
per tot jo respiro
la divina essència
de vostra presència
lliriet florit
lliriet rosat ..."

Que s'hi ha pensat poc per fer-la aquesta. Això és cosa de natura, catalana fins vigatana, d'aquella animeta bona, eixerida de Mossèn Romeu.

Totes les altres són boniques no obstant; la primera molt maca, la segona, "Veni Sol solet", també ho és; ben eixerida. Sol^usament me sembla que la Tornada tan frescoa no enganxa potser prou ab les posades, no tant (potser) encertades com aquella.

La quarta "Primera Comunió" ben maca i frescoa de melodia, en certs llocs la trobo una mica carregada d'harmonia. Hi ha una successió que no em pot agradar (i no hi ha cap quinta ni falsa relació) del quint al sext compàs; l'acord de sexta de dominant hi pobreja. Li sembla?

La "Cançoneta", molt de caràcter ab alguna quinta deliciosa. Dels "Fervorins" m'agrada més el primer que el segon. "A la porta del meu cor", maca, maca. Que hermòs l'acord quint grau en menor al quint compàs! "Alabances al Santíssim", no tan maques de bon tros. Una mica dures de tonalitat.

En quant a les dos composicions de forma més gran, l'"Himne a Santa Cecília" i l'"Ave Verum", demostren també l'originalitat del

capellà amic. ("L'Himne" ens el mirarem ab en Pujol). El cant a la nostra patrona és esplèndid en l'unissó primer; hermós i ple de caràcter en el resto. Solament en el final del tros a veus soles no el trobo tan franc. Vegi què li sembla a vostè. Aquest himne l'havem de cantar a l'Orfeó en el concert del dia de la Santa, que hi haurà concert dedicat als congressistes, si vostè ho troba bé.

En quant a l'"Ave Verum" és molt distingit, ben místic. No sé si el tercer episodi del "Esto nobis" en avall és verament vocal, no sé; què li sembla?

I ara perdoni, estimat amic, els meus desvergonyiments. No en faci massa cas si he abusat de la meva amistat per a fer l'home. Prengui'n lo que en vulga de tot això.

Que me'ls puc quedar aquests papers? Perquè a la Mercè en fariem ús de les "Eucarístiques".

Ja deu saber que pel Congrés haig de fer una conferència sobre el cant popular religiós. No té cap document recollit de la devota plana de Vich? No hi ha cap cant per aquí, tradicional, que em fes servei? Goigs, divino, rosari, etc.? Me faria molt favor.

Si m'escriu aviat pot fer-ho aquí al Masnou, sa casa, carrer

del Safreig nº. 11, o a l'Orfeó que allà ja m'envien les cartes on jo sia.

Records als seus pares i una abraçada de son amic de cor.

LLUÍS MILLET

Masnou 25 Agost 1914

Germà Francesch: Tu prou me demanes t'escrigui sovint, y jo vinga no ferho. Perqué deu esser aixó? Perqué no t'estimo y no penso may en tú? No; perqué sovint penso en qui m'es car, per moltes coses, qu'arc foren massa llargues de dir. Perqué tinch massa feyna y'l temps me fuig amb les obligacions que'm lligan? es clar, que de feyna no m'en falta, pero quanta n'hi ha que sempre la deixo pera aquell demà que tarda tant a compareixer. Donchs que ho fa que no t'eschich mes sovint. Segurament hi deuen haver diferents causes, com en tantes coses; pero una de les principals me sembla es de ma miseria humana; per ~~xxxix~~ aquella miseria qu'ens priva de fer tantes coses que sentim y creyem tenir ganes de ferles: com que la meva feyna general no es escriurer (la meva es ensenyar de solfa, diréigir... y passar hores al Orfeó) me costa rompre el glaç de lo empedreit per estar fora d'us: me costa un esforç que'm malversa'l temps que podria aprofitar, enrahonar, considerant etc. etc. amb qui es amat y ~~xxxxx~~ m'estima. Siga com siga aixó deu demostrar que la nostra amistat no es pas com la de Crestes y Pilades tant apassionada, pero segurament mes santa, més pura y mes bellament sincera. Entre tots els homes que guarden amistat segurament hi deu existir molts punts de convergencia; y entre tu y jo, n'hi han molts. No es veritat? Jo sé que parlant amb tu ens entenem y'l nostre esperit no s'avorreix sino que pastura en aquell agradable aliment de l'entendrer y de la correspondencia; y aixó ~~xx~~ sens dubte es un gran symptoma de l'amistat.....

Pero jo t'vull parlar de varies coses, y amb el camí emprés me sembla no et parlaria de res de lo que volia al ~~xxxxxxxxxxxx~~ comensar aquestes lletres.

Primerament: grans enhorabones per ta ascensió a pare de home. Diu en Lull que la dona s'alegra més de naixement de fill que de filla, perqué es cosa mes semeiant a Deu mascle que fembra; doncs essent aixis molt mes gran deu esser aquesta alegria en l'home genitor de mascle; y mes quan Deu li ha donat filles y no guarda en terra cap fill que'l puga esguardar y tocar. Aixis ~~xxxxxxxxxxxx~~ ~~xxxxxxxxxxxx~~ grans enhorabones pel gran dó que Deu t'ha fet, y qu'ell te'l conservi tota la vida pera darte goig y alegries y honres!

Grans enhorabones també per la ditxosa virada qu'ha fet la salut de la teva mare y sogra meva. Casi bé ha estat un miracle; que tots la veyam morta, y'l terrible mal s'ha resolt. Ell mateix en cura complerta, que donada la naturalesa forta d'ella es de pensar que tindrà encara molts anys de vida per alegria y guia de sos fills que tant li dehuen, com es la vida y la bona consciencia.

Has de saber que ja fa dies ~~ixix~~ la tinch, a ta mare, en ma casa del Masnou junt amb ton germà en Salvador y sa esposa y fill; perque a casa hi fa mes fresca y hi ha l'eixida amb arbres y flors y així la convalescenta te mes espay y delectances pera revifar-se. La meua relativa solitud s'ha envolat y ha ~~entrat~~ entrat a casa una joia sobtada, desacostumada, en ma companyia.

Pero avuy o demà marxo a Montserrat pera passarhi uns quants dies, que ~~ixix~~ m'agrada cada any ferho, pera revifar un poch la fé amb el contagi de la santa Muntanya que tant bon ordonament dona al esperit, afinantnos el ~~tot~~ tot de lo divi, y donantnos la fortitut equilibradora en les tendencies baixes de nostra naturalesa defectible.

Crech ~~xxx~~ qu'estás enterat de la excursió que realitzarem l'Orfeo Català a Paris y Londres. Fou cosa forta de treball, sobretot pera ls organisadors y pera mi vaig representar el paper d'heroe. L'exit de Paris fou verament extraordinari; la generalitat de ~~artístes~~ ^{crítichs} nos posaren per sobre de tot lo que havian sentit del genre choral. Els inglesos no's deixaren portar tant del genre choral. Els nostres encarregats de la propaganda havien apretat fins a exagerar, ~~anunciantnos~~ anunciantnos com el més famós chor del Mon, y ls inglesos tehen sos chors magnífichs qu'ells ~~xxxx~~ creuen unichs. De totes maneres també ferem cop, y tots els crítichs ens reconegueren grans Qualitats. En aquesta excursió me enfortí en la idea del art regional. El nostre exit fou ~~ixix~~ l'exit de la cansó catalana, de la nostra sinceritat de rassa. I l'art d'avuy está marcit per la oruga del escepticisme per la bancarrota del idealisme, y ~~xxxx~~ s'arrossaga en la técnica inútil casi, o ab ~~exageracions~~ exageracions sensualisades. Nosaltres encara guardem quelcom de virginitat, de candorositat de fé, d'alló que fa cantar; y aixó en nostres cançons y en la manera que les cantem hi traspua. Som uns fills enderrarits de la vella Europa y aquesta es la nostra autoritat esperitual sobre la marcida civilisació moderna. ?Me toca a mi alguna part d'aquesta nostra forsa en el cant? sens dubte; mon temperament, tot jo

(1) fast

hi, dec esser amb alló; però sense els meus amichs que m'ajuden, sense els cantaires germans de rassa, no resultaria pas la cosa. Però veritablement soch jo un representatiu de la rassa catalana? Devegades prou ne hi dubto.... Sia com sia, jo sé que tot ho he fet per força de sentiment, com portat, y que per lo tant, poch mèrit, ben poch me deu tocar. Déu me perdoni mes pretensions y mos defalliments que per força dehuen reflexarse en mas obres.

Te volia parlar de la guerra mes aquesta carta ja es prou llarga. Parlam' en tu; digam aquelles coses teves que fan somriure y pesan al mateix temps.

Vols dir que no som al començament de la fi? Aquesta remoguda servirà pera crear la reacció de la humanitat cap a Jesús la veritat y vida, la llum de la llum; la força, la palanca que pot tornar a aixecar l'home cap a Déu, a vida?

Ta mare m'ha encarregat te diga que ja t'escriurà mes endavant; ara està molt bé ja, pero encara li tremola el pols. Molts recorts de tots y una abraçada de ton germà y amich

LLUIS MILLET

R. *original*

Masnou 17 Agost 1915

(Francesc Millet)

6

Estimat Francesch:

Van les lletres d'estiu. Ja fa una mesada que som aquí al Masnou encara que anant y venint de Barcelona sovint; y com que demà marxem uns quants dies a Montserrat y després uns quants més cap a la terra de l'Albina, vetaquí que t vull escriurer, encara que sols sia per dirte Deu te guard, no fos cas que passés l'estiu sense saludarte per lletra.

Per aquí poca diferencia com sempre; n'hi ha que riuen, n'hi ha que ploren; a estones som mitj bons a estones mitj dolents; no som gaire extremosos; tot va mitj mitj. Els paisos civilisats si que ho fan fort matantse com uns homes. Se veu que encara hi ha humanitat per estona; les sanchs encara bullen y se pren encara de serio totes les rancies idees de patria, honor, ambició, etc. L'home sempre será un rutinari.... encara que l matin. Mare de Deu quina cosa més estranya es l'home; no t sembla? Vols dir que ho saben ben bé el perquè s barallen? Vols dir que l nostre Amo no ls ha deixat estar per una estona; no ls ha donat la independencia, que tant ^{demanen} perquè s'escarmentessen els uns als altres, se fessen malher a trompades de cego o de boig escapat del manicomi? ¡Ay Deu ~~xxx~~ guardeunos el seny ~~xxi~~ y la pietat, y encara miserere nobis!.....

No sé si sabs que s va morir mon germà Salvador, que al cel sia. Els germans li deyan el noy gran, y verament ho era un noy gran, un gran ignocent, ab totes les qualitats i defectes d'un noy. Me sembla que Nostre Senyor n'haurá tingut misericordia. En alguna hora teva devota, resalhi un Pare Nostre y qu'Ell t'ho pagui. Les primeres impressions ~~xxxxxxxxx~~ de dolor que un reb en la vida punxen vivament com un punyal. Després nos hi anem acostumant y tota la vida va agafant un tó grisench, esmortuït...

Has llegit els llibres de Santa Teresa? Quina sort sé sant! estar sempre vibrant en la gran realitat de la gracia! cantar sempre radiant de goig per lo que no es ilusió ni contingent, ni condicional, ni relatiu. Que no ho dona la llum, ni el tacte ni la olor ni el tast sinó que es la Vida de la vida, vida d'esperit perenne, per sempre; en aquest mon ab els sentits o malgrat ells, en l'altre sense la crossa de la carn. Oh lo absolut! lo absolut ho ~~xxi~~ clamem en el fons; y al defora tot ~~just~~ relatiu, tant petit, condicional.

tant

Ton germà

LLUIS MILLET

Escriu

Margarida Millet

+

Masnou, 12 juliol 1940.

Estimada Margarida:

Gràcies maca; he rebut tot el teu bé de Déu: cartes, poesies; noia, navegues molt amunt. Vaig rebre-ho tot quan ens arreglàvem per anar a passar l'estiu aquí al Masnou; vàreig passar els ulls pels teus escrits i vaig pensar: "guarda-ho pel Masnou, allí en la meva caseta dels meus primers anys llegiràs bé tot aquest moviment esperitual de la meva Margarida de Mallorca". I ho he llegit i t'haig de dir que ets de les poques animetes místiques que avui festegen el pur ideal. Sí; vola amunt, que això és verament volar, i dóna gràcies a Nostre Senyor d'aquesta gràcia que et concedeix. No deixis, no obstant, de tocar de peus a terra; prudència és una de les primeres virtuts. Cuida la gàbia, que l'ocell s'hi trobi bé, per fer, a l'hora de la deslliurança, la gran volada. Veig que estàs una mica delicada, i això no convé, que l'esperit se'n ressentiria.

Doncs, sí, noia, et felicito per la teva prosa transcendent d'esperitualitat, i pels teus versos cada dia més afinats, transparents de cel. Els vull enviar al mestre en Gai Saber, perquè acabi de formar el vell judici que ja té format de tu. Però, escolta;

dos dels teus primers versos, un diumenge de maig foren llegits en una reunió de literats, poetes i prosistes, i, noia, tots varen dir: qui és aquesta noia? Vull dir que es varen quedar sorpresos del valor de la nova poetessa. És clar que tu no hi tens cap mèrit; que és la gràcia de l'Esperit Sant que t'inspira, com tu reconeixes i expliques. Lo sorprenent és que el bon Déu s'abaixi a la nostra mesquina i ens faci presents reials. Jo també en tinc experiència d'això. Jo també he rebut lloances com a donador de bellesa musical, i jo sé que sóc un pobre músic, ben mesquí; però de vegades em sento vibrant i agut de sensibilitat per fer art, i allavors surt expressió de bellesa; però allò és un bé de Déu que jo no hi tinc cap part; res d'allò és meu. Però, noia! Després ve el perill que un després quan se n'adona i sent l'elogi, se n'estarrufa com un gall (d') indi que estenent les plomes ensenya la part baixa de la bèstia. Ai, Déu meu, que és difícil la humilitat vertadera!

Bueno, noia. Un altre dia seguiré; avui no tinc més corda. Tu segueix escrivint-me ben sovint. Records a la tieta i germana. Els meus néts cada dia més macos. De tots, records. Una abraçada.

LLUÍS MILLET

Masnou 29 Juliol 1940

Estimada Margarida:

La teva carta sermó-metafísic sobre la humilitat m'ha interessat de debó; l'he llegida més d'una vegada. Que Déu et conservi aquesta intel·ligència i aquesta fe tan arre-lada. Entesos? em sembla que sí, noia estimada: Quan la gràcia de Déu devalla a nosaltres, lliurem-nos-hi amb tota confiança, com els nins als braços de la mare. Si ve un elogi sobre nosaltres no l'rebutjem pas, si harmonitza amb la veritat, però sapiguem passar-lo al bon Déu, de qui ens ve tota melodia de inspiració en art, de ben obrar, de caritat d'amor lluminós. L'exemple de la Verge ens serveixi per a no matar la nostra alegria amb escrúpols. Ah, però la Verge era immaculada desde la seva concepció, nosaltres estem aferrats al nostre ^{benjem} egoisme, i tot ho girem cap a nosaltres; ja ho ~~dehem~~ ^{benjem} que tot ho devem a Déu, ja ho sabem i ho creiem, però inconscientment ens en esterrufem, com virtut nostra. ?No havem d'estar alerta contra aquesta nostra tendència mesquina? Quan ens alaben en sentim un goig; això ~~xxx~~ és innegable; ~~xxxxxxxxxxxx~~ però aquest goig és de gratitud a Déu per la seva gràcia en el nostre bell ~~obrar~~ obrar, o és purament goig íntim del nostre egoisme? That is the question. Aquest és el perill a salvar. Som tan mesquins i tenim la naturalesa viciada tan aprop! El jo que dius tu, el tenim tant aferrat, i el "Tu" el sabem tant poc estimar ~~xxxxxxxx~~ i adorar! Estar en éxtasi, en el si de Déu, bella i forta realitat, però quan n'havem sortit ~~xxxxx~~ ~~xxxxxxxxxxxxxxxx~~ torna a rebrotar el jo mesquí, i no sab agrair la gràcia rebuda. No ho veus així, tu? Ditxosa tu que ets un bon infant als braços del bon Déu. Prega a Déu, perquè a mi també em concedeixi aquest do de l'infantesa.

Avui no ~~et~~ vull parlar dels teus versos, ja que t'en ~~in~~ inhibeixes. Però si el Sant Esperit t'en dicta algun altre, no m'el regatejïs. Sents?

Aquí a la caseta del meu Masnou hi estic molt bé. Recordo l'infantesa, i tot ho veig clar i net, i petit, i veig ~~xx~~ més el mon per sobre, i el toc de l'Ave Maria em penetra i em fa la velleça clara.

Records, maca, als teus estimats de part nostre. Els petits, innocents també t'estimen sense saber-ho, i jo et ~~faix~~ faig una dotzena de carícies, germaneta en Crist!

LLUIS MILLET

R.

(Margarida Millet) Original

Barcelona 21 Març 1941

Estimada Margarida:

Estic molt agraït a la explicació de la teva doctrina angèlica, tant interessant i tan raonada. Com t'ho fas per volar tan ~~amunt~~ amunt i tan subtilment? On ho aprens tot això? En ~~quines~~ quines lectures t'has introduït en aquest jardí clos de la mística. Perquè suposo que tota aquesta doctrina angèlica que exposes, sinó tota, en part, l'has ~~apuada~~ apuada en algun tractat de teologia. Jo, aquest altíssim ran no el conec; jo em tanca en les lectures dels evangelis, en els llibres dels sants, de Sant Francesc ~~d'Assís~~ d'Assís i el de Sales, el de la "Vida devota". El Kempis llibre fonamental pel cristià, els de Santa Teresa tant graciosa i tant de Nostre Senyor; els nostres llibres de Torres i Bages, el nostre mestre, sant i savi, el nostre gran mallorquí En Ramon Lull!! Els clàssics castellans sonors, eloquents... però no he arribat a la teologia. Tu, noia, t'hi esplaias i t'hi enceles eminentment. Que llegeixes? amb qui tractes? Perquè en coses tant altes un no pot pas anar sol... oi? Tú tens molta intel·ligència, ~~però~~ però també molta imaginació, i aquesta de vegades fa de les seves. No es que jo trobi res que dir en tot lo que ~~exposes~~ exposes; pobre de mi: no hi entenc res en Teologia, solament penso que, si no ho fas, hauries de comunicar els teus alts pensaments i conceptes amb algun mestre en la ciència divina.

Ara no voldria que prenguessis lo que t'he dit com a crítica; solament és un consell que tú veuràs si el ~~necessites~~ necessites.

No deixis d'anar explicant-me teva la teva doctrina angèlica; sents? no pensis que no l'estimo...

La Isabel t'escriurà un dia d'aquests; està molt contenta de la teva carta. No t'ha escrit encara per la molta feina que té. Molts records d'ella i d'En Lluís Ma.

I de mi reb una carícia del teu oncle que t'estima

LLUIS ~~MILLET~~

Molts recorts a la tieta i Carmen.

En Sunyel t'ha portat la Cançó Eucarística?

R.

(Margarida Millet) Autògrafa original

Masnou 22 Juliol 1941

Estimada Margarida: Perdona'm que tardi tant en contestar les toves cartes. La vida nova estiuenca em té trasbalsat, i vaig divagant, badant i... no fent res. Aquesta casa meua, on he nascut, aquesta quietut i calma (quan els menuts no criden) porta oblidament del bat i bull del món, i un se concentra a voltes, s'encanta en la verdor de l'oidada, amb la gran planura del mar vista de de el terrat.... i vetaquí que el temps passa lleuger i es fon sense que un hom fassi res determinat, no més deixant volar la imaginació, i.... santetitzant la vida... però que un s'adona que ja està en l'epíloc del viatge per aquest món tan bonic a estones, tan tràgic en aquest ~~tem~~ temps nostre...

Bé, prou preludi i anem, a donar-te gràcies pel teu envió de cartes atrassades, tan plenes del teu bon ~~esperit~~ esperit i de la teua bella ànima.

En fa certa enveja aquest ambient de Déu en el qual vius i es mou la teua ànima. Dona gràcies a Déu d'haver-te concedit aquesta mística serenó que t volta. Voldria fer comentaris a la teua carta inacabada escrita amb màquina i en l'altra autògrafa; però, noia, creu que ara no en soc capaç. Voldria volar com tu i no en sé. Em torno vell, vull dir: sóc vell, i les idees ja son fugisseres, no resten i no llisquen. Devegades davant del Santíssim, li dic al, bon Déu, bon Jesús, "aquí em teniu, soc i aixut; mireu-me i ompliu-me de la vostra misericòrdia, que sóc un tros de fusta ~~de~~ seca. Com vols ~~decs~~ que contesti o comenti els teus esplais místics tan lluminosos?

Gràcies del teu consell però has de saber que fa ~~en~~ temps i temps que no fumo gens, ni ho enyoro. Però la bronquitis, per ara no'm deixa. A veure si el balneari de Cardó em posarà a to. Hi passaré, si Déu vol, tot el mes d'Agost; desde allí ja t'escriuré. Me sembla que m'hi aburriré solennement. Hi vaig amb l'Albina. En Lluís Ma. la Isabel i els menuts es queden aquí. Els enyoraré segurament.

Tots t'envien els records afectuosos i jo mil ~~maxim~~ carícies. No ~~max~~ m'oblidis i escriu-me. A Déu

LLUIS MILLET

R.

(Margarida Millet) (original)

2

15 Agost 1941. Balneari de Cardó

Estimada Margarida: Aquí dalt a Cardó m'han enviat la teva carta estil concís. Voldria imitar-te però no en sabré, em sembla.

Estic en plena natura i en plena miseria humana. Això és una vall accidentada, tota verdor de mil matisos, on la llum hi juga clarianes i foscors.

Era un convent de carmelites, ~~xxxxxxixix~~ convertit, ara, en menjadors, sales d'esplai, habitacions i xalets. En els cims que voltien aquestes parets curanderes hi han desseminades tretze hermites vetustes i arruinades. ~~Sim~~ Oh, els hermitans, quins homes! Amb Déu al cor i la natura; natura criatura de Nostre Senyor, imatge de son poder i sa formosura. I els hermitants estimaven i vivien tot aquest bé de Déu en Jesucrist Déu nostre. Fruïen la divinitat en la natura i la natura en la divinitat. Portaven a Jesús eucarístia en el cor, de cara a la seva obra magnífica, resplendent; i adorant a Déu, fruïen la seva obra i gojant en la seva obra fruïen la dolcesa profunda de Jesús. La humanitat divina de Jesús, la creació, fresca de la ma de Déu, en el cor. Fruïen el creador i la seva obra. Els hermitants quins homes!

Doncs, si, això és formós; però a dins les sales de hi-nalacions i dutxes, i passejos d'esplai hi ha la misèria humana dels que tossen i van coixos i no gan més que es-
plicar les seves dolències i misèries. Quin contrast!

Fa quinze dies que estic amb l'Albina, que em cuida; perquè jo ja sóc vell, i els vells som criatures que necessiten la seva mainadera. Les aigües diu que curen moltes coses; l'aire és sec i l'home s'enforteix, encare que no deixa d'estussegar i de pantejar en les pujades. Però la il·lusió hi és, i la il·lusió pot molt en la encarnadura humana.

Estarem, aquí, si Déu vol, fins a fi de mes, per a tornar a casa a ~~xxxxxxixix~~ veure als menuts i al fill i a la filleta Isabel que jo els enyorem; son tant nostres i els tenim tant a dins del cor!

Be; volia ésser com tú, concís i laconic i ple de pensament i ja ho veus vaig fent literatura. Però, ~~xxxxxxixix~~ noia, no tothom té la gràcia teva, que Déu te la conservi.

Ves me escrivint música fina. Ets una Palestrina mallorquina.

Em deixes fer-te un petó al front? A Déu Jesús en tú i amb els teus. Escribeu-me al Masnou. Maca ADéu.

LLUIS MILLET

(cf Tussen?)

(Punt a part)

Barcelona 3 Abril 1920

Amic Gibert: Te agraeixo molt la teva carta. Veritablement esperava amb ansia rebre les teves explicacions de la teva entrada a n'aquest París tan complex. T'estimaré molt me vagis escrivint totes les teves impressions i marxa dels teus estudis i treballs. Jo ja procuraré escriure també, encare que ara hagi tardat un poc en contestar-te la teva primera. Però festejaré dels concerts que hem fet i de aquesta Setmana Santa que també ho és de treball per a nosaltres. ^{Penso} que has pensat be en quan a lo de la Schola i Landowska. Son dos elements bons per a tu. La Schola és un poc tradicionalista sense aborrir les tendències noves (prova, els deixebles que n'han sortit). La Landowska cultivant un gènere, que a mi'm sembla el més idoni al teu temperament. Ademés tu tens prou seny per a obrir els ulls i conèixer si la cosa s'empelta be amb lo que tu necessites.

Sobretot sapigues aprofitar el temps, que el París es presta molt a badar, i això no val!! Observa lo bo de París, que cosa bona hi ha; lo dolent miraho de resquitllentes tot encomanant a Déu; miraho per avorri'ho i res més; que la curiositat no't porti mai a veure el fons del abim, que els abims si un s'hi aboca atrauen i fan fer un capbussó; no't fiis mai de ta fortaleza, que la del home és enganyadora com mala fembra. Hi han coses eternes que no canvian mai, que han sigut i seran sempre el fonament de la felicitat relativa en aquest mon i de la eterna en l'altre; més el llampec de les novetats falses cegan la vista i esborren aquells principis eternes que fan del home l'amo de la creació i no la bestia més fastigosa, com estevenen els tipos ~~xxx~~ qu'es creuen ~~xxxxxxxxxxxx~~ superheroes perquè es deixen governar per qualsevol quimera dictada pel va orgull.

Jo no voldria fer-te un sermó; però és l'estimació ~~xxx~~ que t'inc, i perquè conec la teva anima blanca que'm fa descapdellar aquestes màximes que un altre jove creuria bones per a vells. La vida sempre serà més hermosa per a un ànima neta que per els homes que solament la febre de la passió governa. Tú no necessites consells, però jo solament t'ho retrec perquè no les oblidis per lluentors que t'encadernin la mirada. ^{els oblidis}

Quan m'escriguis parla'm de com jutjen aquí La technique du Enseignement du piano de la Blanche Selva. Jo la

Joanibert Lluís (3 abril 1920)

12

estic llegint i m'interessa.

Et poso quatre paraules per En D'Indy per si les
creus necessaries. Recorts de tots. Avui comencem a en-
sajar la Passió de Bach.

Una abraçada de ton amic

LLUIS MILLER

Si tens temps envia alguna revista per a la nostra
publicació.

Ta germana segueix be a 1ª Escola.
Escriu!

El pintor no copia - lo *Joan Giberit Carreras* *1*
R. *Ortografia original*
Barcelona 21 Març 1921

he anat

Amic Gibert: Fa molts dies, setmanes, que anat passant, pensant sovint en escriure't i contestar la teva molt estimada carta. Però jo no se'prou aprofitar el temps, i una caboria s'em menja l'altra i un raig de sol, una tau- la d'amics d'Orfeo, un vers bonic, un paragraf filosòfic, un psalm de David me prenen ~~tant~~ les engrunes sobrereres del temps de que dispoço per les obligacions precises: el temps qu'és tant curt i limitat per l'esperit tant àvid de lo infinit!

Jo t'estimo molt la teva carta tant sincera i que ~~tant~~ demostra tanta confiança i bona voluntat envers la meua per- sona. Creu que t'agreheixo aquesta cordialitat teva; és dolç trovar-la en aquest mon; no més se trova en la vera amistat i aquesta és tant escassa!

Amb tot lo que has fet trovo que has obrat com un ho- me i t'felicitó. (avui els homes són molt escassos) Molt be en la qüestió Monegal; digne i sincer. En els estudis ets prudent i trevallas sense impaciències i en seny. Bons ~~fruits~~ fruits culliràs de tot això; els fruits adequats a la perso- nalitat d'artista, amb els quals trovaràs la recompensa que mai manca als que trevallen amb fé i entusiasme en la vocació que senten dintre l'ànima. Aquests ~~fruits~~ fruits, tant afanyats, et donaran gran goig; el que porten sempre les recompenses ben merescudes i seran també alegries dels que t'estimen i profit pel proxí que té fretura de ~~almo~~ almoïna de bellesa. Creu Gibert que ls artistes som com uns sacerdots del bon Déu. No tenim la força sobrenatural d'en- gendrar en nostres mans el Pa de Vida com el ministre del Altíssim; no donem la gràcia sacramental; però la cridem, preparem el camí a la llum divina; ablanem cors i afinem ~~in~~ ~~tant~~ les ànimes; encenem lluminàries i ~~espanten~~ espantem la fosca i fem baixar el somriure en la cara de la gent enpe- dreïda. Quina dignitat la nostra! Amb quina cordialitat ha- vem de donar gràcies a Déu de aquest dó tant poc merescut. Perqué és una gràcia d'ell aquesta sensibilitat que pos- seim, aquesta cosa subtil que no té nom qu'és raig d'aque- lla Bellesa, flam⁽¹⁾ immortal qu'encen la vida, la crea, la fa vibranta i resplendent. Nosaltres havem de trevallar, tre- vallar, lo que n diem técnica, amb tot el seny, amb tota la voluntat i després.... esperar, ajupirse, donarse a la volun- tat divina, que vingui la gràcia, el dó, la llengua de foc que penetra en la juntura del cos amb l'ànima (com diu St. Pau), i allavors ja no som nosaltres mateixos, ja estem ~~per~~

(1) Potser dir flam en lloc de flam

posseïts i vibrem, cantem i lliguem cors; fem unitat, feixos d'ànimes en una; creem una harmonia; juntem l'home a la Bellesa increada. Oh, feliços aquests moments! mes ay de nosaltres si d'això, de aquest llampec, ens en ensuperbin, si no sabem agraïr el déu celest, si creiem que és cosa nostra. Llavors no torna la gràcia, i ens quedem secs i amb tota la nostra pobresa miserable, en mitj del fane de la prosa de la vida.

Ect això és ben cert, creu; Ara a l'Orfeo hem donat la gran Passió de Bach. I que tingueu que veureu jo amb Bach, el músic enorme! que soc, si no un pobret aficionat de la música bona; i vetaquí que una mica de bona voluntat, un esforç per a quedar una mica be i fer-hi quedar als que m voltan i m estimen, aquesta esquifidesa ha sigut premiada pel bon Jesús, qu'és vida de vida, amb un èxit sincer. Havem vibrat un poc amb el goig de la bellesa; hi havem posat un poc el cor amb la pietat que la sublim tragedia ha creat en nosaltres desde infants i tothom ha fruit del goig noble que ns millora i ennobleix.

Vetaquí Gibert el que t dic a n'aquesta carta: treballar, treballar i aixecar el cor en l'aire, sempre ple d'optimisme, humil i digne. Cosa difícil, però posarhi tota la intenció, tota la voluntat i Déu que fassi; que nosaltres si volem ferhi més ho esguerrem.

Teu de cor.

No ens oblidis; no oblidis Catalunya. Això està mal com per tot arreu. Hi ha crisis d'homes, de voluntats, fins de diners.....però no d'egoisme i de sensualitat.

Teu de cor

LLUIS MILLET

R.

Jean Gilbert Camins - Ortografia original

Barcelona 17 Febrer 1922

Amic Gibert: Voreig rebre "Le Sacre du Printemps"
per lo que t dono grans mercès. No he tingut temps encara
de mirarm'ho; hi he donat una ullada. Ho he deixat a n'En
Farrarons perquè ho llegixi un poc i després ho tocarem.
La meua primera impressió és que no hi ha gran cosa a
dins, però te coses curioses i interessants.

T'envio 100 francs per a pagar aquesta obra. Penso que
deu sobrar alguna cosa. De lo que sobri tu mateix; sabs
els meus gustos i l'interés que tinc per lo que senyali
una nova orientació que valgui la pena.

De la "Divina Comedia" no has tovat res de lo que de-
sitjava? Dispensa de tanta molestia!

No oblidis d'enviar alguna correspondencia-impres-
sió del moviment musical de París, per a la nostra Revis-
ta.

A ultims de Març i primers d'Abril tornem a donar La
Passió.

Teu de cor

LLUIS MILLET

Joan Gibert Camins - Autografia original

Barcelona 10 Març 1922

Amic Gibert:

Gracies de tot. En Cassadó em va entregá el teu envió. La edició de la Divina Comedia m'agrada molt: ben impresa, lleugera, pulcre. En Schonberg no he tingut temps de mirar-m'el, igual que ls dialectes platònics de Eric Satie els quals vareig rebre ultimament suposo enviats per tú. Ara estic amb la Passió i no tinc temps per a res més, ni em convé mirar les rebuscalles modernes. La "Passió" la sublim no permet tal vehinatje.

Res més, amic Gibert. Gracies de tot. La Passió, vetaquí ara la meva dèria. Fa estar neguitós tenir aquesta muntanya santa davant per a escalar. Es una responsabilitat que aclapara.

A Déu.

Ah! En Cortot em va agradar força en Debussy. Mai l'havia sentit tocar tant bé. Fins me va convencer les orellles i la superfie de la pell. En canvi va tocar un Carnaval de Schumann molt dolent d'estil segons el meu sentir. En un altre concert, que no vaig sentir me digueren que havia tocat molt rebé els preludis de Chopin.

En el final de la teva carta et vaig veure molt pessimista. No en siguis mai! El mal és negació, i negació es parenta del no res i ~~xxx~~ es falta de realitat. El be guanya sempre! i el be és vera vida, ~~gaiga~~ goig, llibertat! oy?

Vale!

R. Ortophà
original

Joan Gibert Camins

Barcelona 16 Abril 1923

Amic Gibert: Quant de emps sense saber res de tú! Tú tingueres la bondat d'enviar-me per medi de ton germà, ~~xxx~~ aquell llibre tant simpàtic sobre Dante Mistral i Petrarca, ple d'amor per l'art me ditterani i per lo tant nostra. No t'volia contestar sense enviar-te un recort meu. Però ha passat el temps sense jo complir els meus ~~desitjos~~ desitjos. Ara darrerament no he volgut semblar a tos ulls tan oblidat i t'he enviat el llibre del P. Esplugues sobre el Pare Nostre. Es un llibre apologetic vessant ~~desitjos~~ d'idees i de doctrines que'm sembla et pot agradar i fins potser forte be; ja que les altes veritats mai venen a deshora. Pren la bona voluntat de aquest amic que t'estima i no t'oblida.

Que fas? que penses fer? Quins anims tens? Quins entusiasmes? L'ideal de ta vida es va perfilant en ton pensament i en ta voluntat? París et domina o tu domines ~~PARÍS~~ París?

Ja os demanar-te coses, oi? Penso que aquestes meves pretensions son filles de la bona voluntat que t'porto. De totes maneres escriu.

Teu

LUIS MILLER

R. Joan Filibert Camins

Autògrafa
original

Barcelona 24 Gener 1924

Caríssim Gibert: Voldria escriure llargament i pausadament contestant la teva estimada carta. El mal és que mon temps reposat és poc i disret per mil coses. Però a la bona de Déu t'escric i pren la bona voluntat que és molta per la teva bona persona.

En el to de la teva carta hi batega el sentiment nobilíssim d'un bon fill que ha perdut la mare. Beheheix, ~~així~~ aquest sentiment que t'afina l'esperit i et desperta ~~ixí~~ l'afany de penetrar el transcendent sentit de la vida. La comunió dels sants és un dogma del catolicisme i és dolç i aconsoador. Fugon els notres estimats del nostre costat i en sentim una punyida cruel, però amb el sentiment cristià, amb la fe, que és gràcia de Déu la pena és amorosa i els nostres morts s'ens van acostant endins de l'ànima en una intimitat dolcíssima i pura, i al pregar per ells sentim com els estimem verament, molt més que quan en vida estaven, en vida de carn i sentits ~~materiais~~ materials; i la pena es torna dolçor i fins goig profundíssim. Tú amb la mort de la teva bona mare encara estàs en el període del dolor brutal físic, quasi podriem dir, però ja veuràs com més endavant fruiràs aquest sentiment íntim d'amor puríssim. A mi em passa lo mateix amb la mort de la meva mare i de la meva esposa. Sí, de prompte el dolor fou agut, cruel, com d'una entranya que s'esquinça. El Dr. Torras i Bages ho devia conèixer per alguna de mes cartes i em digué mitj ~~xank~~ renyantme que aquest desconsol no és cosa bona que precisament l'amor de fill a pares d'espos a esposa és en el cel on es perfecciona i on és vera amor. I això, amic, aquest ver amor de l'ànima ja és en aquest mon que'l podem gustar i fruir, si som fidels a Crist Verb de Déu, centre de la Santíssima Trinitat; Déu fet home germà nostre. Jo la sento l'anyorança de les dues santes dones de la meva vida, i les ploro encara, però dins la meva mesquinesa ~~existencial~~ cristiana, me sento aquestes dones més aprop del cor i de l'ànima que quan mos ulls i mes orelles i tots els meus sentits les sentien prop meu en el mon aquest.

Sí, ta mare és aprop teu Gibert, molt més aprop que quan aquí baix era, i ella et mou el cor a mirar la vida sens engany i l'esperit et remou envers Déu, que vol dir religió; i religió vol dir cristianisme i no hi ha altre cristianisme que el catolicisme. Creume Gibert, o el mon no te solta o el catolicisme es vritat absoluta. Jo no

trovo res tant racional com el catolicisme; però t'adver-
teixo que pots ~~maxar~~ arribar a estar convençut del tot i
no ésser catòlic. Sense la fé no s'es cristià, no es des-
perta l'esperança ni la caritat que és la vida de l'ani-
ma. I aquestes virtuts son gracia de Déu. Ell les dona....
i no les nega al humil i sincer que les demana de cor.
Que te que veurer l'amor dels pares carnals amb l'amor
que ns té Déu. Pare i Font de tota paternitat. Qué ens pot
negar l'amor infinit? La qüestió es que no siguem hipócri-
tes amb nosaltres mateixos; vull dir que no ens enganyem
nosaltres mateixos, que verament li demanem les coses bo-
nes. I això rail! Tots els malefics de mon dimoni i carn
no podran res contra nosaltres.

Els dogmes de la nostra religió estan per sobre la nos-
tra inteligencia, (per ço son dogmes) però no estan mai con-
tra la rahó. Un aguanta l'altre i formen un tot perfecte i
lluminós. Posi bona voluntat i la natural humilitat davant
la paraula divina i no tinguis por de defallir en la cre-
ença.

St. Agusti, La Divina Comedia, magnífics textos que ~~riuen~~
t'enfortiran i abelliran l'ànima.

La glosa del Pare Nostre del P. Miquel d'Esplugues et
faran molt de be, és obra sentint els batecs moderns i per
això és d'eficàcia per a nosaltres que portem la malura
del dia. Les reberàs prompte (el tercer i quart opuscle) els
estan acabant d'enquadernar; però penso que dintre dos ~~dia~~
dies te'ls podré enviar. Son potser encara mes notables que
ls primers: parlen i desxifren els problemes del mal; son
doncs d'un interès evident.

Et prego, estimat Gibert que'm perdonis si en aques-
ta carta hi troves en mi ~~xx~~ pretenció d'homo bo; segura-
ment que ~~mln~~ hi escapa. Es tan difícil sostraures a l'in-
tim amor propi. Però jo t'asseguro que soc un mesquí cris-
tià, tan com vulguis i que necessito veritablement la mise-
ricòrdia de Déu com el més pobre pecador.

Gràcies dels chors que m'has enviat; els trovo força
interessants tots ells; haig d'acabar de mirar els de Flo-
rent Schmitt que són els més importants però de moment
m'han fet bon efecte. Aquests francesos senten la forma i
tenen la delicadesa del bon gust; no son profonds però tam-
poc fan ganyotes tot i sentint flaires nous.

El Psalm de Florent Schmitt ja el tenim fa temps, en
partitura i tot.... si és que no'l confonc amb una altra
obra.... ja ho miraré i si d'acàs ja t'ho escriuré.

La Passió aquest any la deixem reposar. Si no hi ha-

per Gilbert Camins - 29 Gener 1924

3

gués passat per aquí el mal vent que'ns doblega canviant tot el personal de l'Ajuntament i de la Diputació, amb subvencions d'aquestes entitats haguérem mirat de donar-ne audicions populars. Ara aquestes coses son impossibles i aviat ens privaran ~~de respirar~~ fins de respirar a la catalana. Felip V resta molt per sota dels nostres moderns colonitzadors. (1)

No t'descuidis de la correspondència per a la Revista
Una abraçada ben forta de ton amic que t'estima de
cor

LLOUÍS MILLET

(1) No publicar-ho

R. Ortografia original

Jean Gibert Carreras

Barcelona 21 Juny 1924

Estimat Gibert:

He rebut la teva carta i les solfes de Monteverdi. Gràcies de tot. Me sab greu no'm d'iguis el que't costàren la música anterior que m'enviàres. Te prego no envies res ~~sen~~ sense la nota de cost. No podem permetrer ~~assis sacrificis~~ sacrificis monetaris, en aquest temps ... que correm...

Adjunt va un bitllet de 50 frs.; els deu frs. sobrants vagin un poc pels segells de l'correspondenci^a per la R.M.C.

Com està el teu amic? Un bon amic és un tresor que costa molt de trovar. L'home necessita sempre un confident; un confident per l'art, un confident per les coses de l'ànima i per les coses del cor. L'home és un ésser que busca sempre el seu complement, el seu contrafort, la seva ajuda. Els grans místics, tot això ho ~~tenen~~ ^{troven} en ~~xxxxxx~~ Dèu; però nosaltres mesquins ho busquem a retalls en ~~xxxxxx~~ l'home, en la natura, en l'art; anem amb la boca oberta famellant i donem mocades d'ací d'allà i quasi mai trovem el goig complet. Una cosa tant petita que és l'home i tant que desitja i tant buit que ~~xxxxxx~~ sempre s'trova! Alguna volta diu: ja ho tinc! i aquella cosa se li fa vella desseguida! Portem adins un pou sens fons que no s'omple mai. I aquesta tragèdia és la nostra reialesa és la penyora de l'Infinit que'ns crida!

Teu de cor

LLUIS MILLET

R. Autografia
original

Jean Gibert Camins

Montserrat 4 Setembre 1926

Estimat Gibert: Molt agraït de la teva carta amb la felicitació per la diada del meu Sant. Que't recordis de mi desde tant lluny; tan lluny de lloc i tant lluny d'ambient vol dir que la teva amistat és d'aquella que no'n corre gaire, en aquest temps de gran egoisme i del tan se m'en fum. I tan mateix poques coses hi ha al mon tan dolces com l'amistat i la confiança i la bona voluntat de l'un a l'altre. Els astres s'aguanten en el cel, per la força d'atracció d'un a l'altre, i els homes volen viure en mig del mon solament per l'egoisme i per això van de tort, donant cops de cap i trobant que'l mon és una gavia d'enganyos d'engunies i turments.

Però deixemnos de filosofies. La teva carta és ~~trascendent~~ transcendent. Veig que penses en tornar al niu. Em dones alegria amb això. El viurer no és tan difícil com hom ~~expensa~~ ~~expensa~~ es pensa, sobretot si l'home es honest, treballador i té un poc d'ideal que l'aguanta i l'enllumena. La lluita; si, sempre hi és, i ella ens afina i ens guarda del rovell. De músics de la teva mena en fan falta a Barcelona, la nostra ciutat que té tants defectes, ~~tants~~ tants, però que és la nostra i a la qual devem el nostre esforç per a honorar-la i salvar-la, i dignificar-la. El camp de la música està mal, molt mal; però per això mateix cal que hi posem tots el coll i sobretot el cor. El viurer ~~rai~~ rai; l'home necessita ben poca cosa per a viure, sobretot si vol tenir salut; salut per el cos i per a l'ànima. Et sents lluitador, amic Gibert? si és així, vinga, que venceràs, treballant, patint i.... gaudint, i mereixent la ~~dignitat~~ dignitat d'home i de bon patrici. Ara cada hu s'enten i balla sol; cada hu és un petit mon que un ha de procurar conèixer per a treure de si mateix tot el suc que deu a la providència del bon Déu.

Desde Montserrat el dolç, l'esquerp, el sagrat altar de la Patria t'abraça el teu amic de cor

LLUIS MILLER

ORFEO CATALÀ
Barcelona

Particular

Juan Gibert Camins

24 març 1928.

R

Ull als
primers
20-30
1/2 ant.
i bon públic
cables?

Estimat Gibert: He rebut la teva postal recomanant-me miri els chors-cançons que en Valls m'ha enviat. No cal dir que ho faré amb molt de gust. Llegint aquestes composicions es veu que aquest xicot porta alguna cosa a dins i que encara porta bon xic de l'ambient de la terra. Ja li escriuré quan tingui un poc de temps. De moment diga-li de part meua que les seves solfes m'han fet bona impressió i que sobre tot no es torni massa parisenc.

(Et dono les gràcies per la nova correspondència que has enviat per a la Revista; fa molt bonic i és interessant. Però, abusant de la teva bona amistat, voldria pregar-te que em deixessis variar un poc el final dels paràgrafs ^{parlant} de Schönberg.

En aquests moments a Barcelona s'ha aixecat una onada de futurisme, etc. que esbronca tot el valor del Renaixement nostre cultural i cal almenys no donar-li ales, encara que els que ho remenen són uns jovenets que no tenen pas cap representació.

Voldria, doncs, que cap al final d'aquests paràgrafs, sense canviar cap dels teus conceptes, donar-hi un tomb que resultés que tu no

exposes el teu criteri sobre l'obra d'En Schönberg, sinó que fas comstar un dels criteris dels que aquí a París el consideren. Què et sembla? }

Havem sentit ara a Barcelona, "Le Sacre du Printemps", d'Stravinsky. He tingut una desil.lusió; pensava trobar-hi més coses, un poc més de substància. Ho he trobat pobríssim, i no comprenc els engrescaments que ha mogut aquesta obra. Aquí a Barcelona, no. Me sembla que ningú s'hi ha entusiasmat. I no va anar pas malament: S'han fet bastants assajos i l'autor està molt content dels nostres músics. Si aquesta és l'obra cim d'Stravinsky ja es pot desar. Cada dia estic més escamat d'aquest modernisme musical. No hi crec gens. Això no porta res a dins. És una misèria.

Contesta'm immediatament, et prego, si em dones permís per a fer el canvi, o millor dit, modificació, que t'he indicat. Escriu-m'ho llarg, quan puguis.

Teu de cor sempre,

LLUÍS MILLET

R

Joan Gilbert Camins

original

Barcelona 5 Juny 1928

Molt estimat amic Gibert; La teva carta m'ha comogut; en ella s'hi troba un sentiment nobilíssim; i en tan poques paraules! Demà marxo al Masnou; al esser a Barcelona vina'm a veure, al matí, que puguem passar el dia junts i parlar de tot.

Creume que en lloc s'està tan bé com en la propia pàtria. Un hom no necessita pas tan com se pensa per viurer. I el ~~gaixet~~ goig del contacte amb la propia natura i amors de família és més de la meitat del bon viurer, del bell viurer. No et desanimis si al principi troves obstacles i mesquineses. Cor ample i pensa alta i tot ~~xxx~~ reix a la bona de Déu.

Res més per avui, que això ja ho continuarem al Masnou, a l'eixida de casa, aon encara hi ha un taronger plantat avans de jo naixer, i un roser que la meva mare va plantar, i el mateix cel i la puresa de l'aire del temps aquell de la meva infantesa. I en aquest ambient l'espirit s'asserenava i el cor glateix amplement, estimant la vida.

Teu sempre

LLUIS MILLET

R.

Publicable?

Jean Gilbert Camins

Montserrat 30 Agost 1933

Amic Gibert: ~~XXXXXXXX~~ T'agraeixo molt que t'hagis recordat de mi per a felicitar-me en la diada del meu Sant, tot i estant encimbellat en el Beyrouth de la diva Landowska! En mig d'aquest jardí harmoniós de clavicordis clavecins amb la seva companyia de danses arcaïques i elegants. No dubto de que arreglegaràs tot el que hi hagi de bo i de veritat en aqueix paradís arcaic, i Déu faci que el nostre país en sàpiga ~~aprofitar-s' en fent que tu puguis fer un bon planté d'aquest art saborós i elegant, en la nostra terra.~~ Aquesta nostra terra que està en l'edat de fer la creixença, de fer-se dona, de prendre la definitiva forma que li pertoca per la seva essència racial. Això si la seva salut és forta i resisteix totes les malures que posen en perill son cos i ànima.

■ Joestic aquí a Montserrat on havem vingut buscant un poc d'aire més fresc i un recés més frondós per a l'esperit. Els catalans havem de fer un esforç per a redreçar el nostre esperit on contra d'aquest ambient terrible d'egoisme, de materialisme, de cega brutalitat que tot ho aclapara, que tot ho resseca i enguerxa. Això en l'hora que Catalunya hauria d'aixecar-se davant el món amb tota la dignitat d'una raça noble i forta. Però tots els vents son contraris, i nosaltres els fills de Catalunya som encara infants i encara mal criats, per a vencer la maltempsada i sortir triomfants d'aquesta lluita aferrissada. Però cada dia dintre el seu poder i el seu cercle ha de cumplir amb el deure sagrat de fill de Catalunya.

Molts records d'En Lluís Marí a tu i a la teua abraçada d'aquest amic, que t'estima

LLUIS MARÍ

R.

(Francesc Millet)

Bayreuth, 27 juliol 1899.

Amic Francesc: Bé noi, en saps. Vatura el món dolent que jo ja no sé fer res. Ni pensar ni obrar. Sóc només un tros d'Hamlet (de mena burro). Sí, doncs, vet aquí que et voldria dir moltes coses, perquè tes cartes diuen més que una saxona, i ens desperten coses de dintre.....

Ja m'ho sembla, ja, de vegades que no ets gaire bo, pro si reconeixes que hi ha dolenteria i que tu en portes a sobre, rai; pensar, actuar. Oh amic de l'ànima; realment això de Wagner és de debó. A lo menos ho sembla; noi, és cosa bona. Lo terrible és no entendre l'aleman. Perquè això no és una òpera; això és un drama, un drama humà, força. Mes com te deia, tothom n'és de dolent, i encara quan s'és dolent, rai. Jo crec que ja ni dolent sóc. A moments prou; passa ventada forta sentint art. Avui he arribat de Nuremberg. Noi, bo; típic. molt. Color alemany pur, noies maques; lo únic que hi vist. França, ¡ex!; Inglaterra, res; Nuremberg bo. Cares tranquiles, serenes, ... pobretes. Doncs, creus que haig de continuar en sèrio? Que te n'enfums noi? Si de cas fas mal fet; que el ric se burli del

pobre és més mal fet que un pobre se burli d'un ric. Un cor que m'estimi! Ves si me'l trobes. Sense dir-ho a la gent, eh? Ves si me'l trobes: Un cor senzill, un cap que pensi, una ànima que pesi; que tinga una mica de pietat de mi, que cregui ab la fidelitat sobre tot lo del món; que l'estimi més, molt més que la vida! Si la saps; encara que només s'hi acostis a tot això, avisa'm, i veus si és possible que comenci per mi una vida nova, pau serena, goig o dolor, pro de bona mena. Francesc, no ~~te'n riguis~~^{te'n riguis}, si m'estimes.

Demà Mestres Cantors, dirigits pel millor director d'Alemania; demà passat Parsifal, l'obra mística de Wagner.

Gràcies per La Veu. Com va anar el concert? Què és aquest bullit? Vaia buenas. T'estimo una mica.

LLUÍS

Amic Francesc: Estic desorientat encara per a ésser poeta. És brutal la realitat de la mort i deixa sense esma; el cor s'esvalota i crida i l'enteniment calla totxo; després el cor s'asserena i l'enteniment divaga i va del bé al mal com aucell esperitat dintre una gàbia que no hi té menjar ni beure.

La Dolors era la meva pau, la fermança de la meva pau. Era serena, simple de serenitat; era ignocenta com un albat i tenia una humilitat ab feresa de dignitat; era la pedra modelo per a aixecar una llar, una llar. I ara jo he perdut la llar, la base de la pau.

Déu me perdoni! Perquè, què pot dir l'home que no sia pecat! ¿Quan, Senyor, som dignes d'ésser fills vostres? He complert jo ab la Dolors, Francesc? Diga-m'ho tu, germà, perquè aniquili la meva dolenteria i si no vaig ser digne de la Dolors viva, en el món, quan era al meu costat, quan ella era jo mateix, en siga ara que és lluny de mi, purificant-me en l'ausència.

Era el meu descans, i ara no tinc descans sinó ab Déu si em dóna la seva gràcia ! ~~El~~ meu fillet i el seu; vet aquí l'únic amor

que em lliga a la terra; pro pobret! sabré jo fer de mare per a ell? És diferent un pare de una mare! La delicadesa de l'amor de mare no la tenim nosaltres; i un home pot arribar a ésser home complert sense haver sentit l'escalforeta de l'amor de mare?

Oh, Francesc, no m'abandoneu, per l'amor de la Dolores, no em deixeu. Que em veieu trist, que em veieu alegre, vigileu-me i estimeu-me, per la prenda d'amor que tinc de ta germana, el nen; el dolor anirà desapareixent de nosaltres, mes l'august record de la Dolores, no ens deixi intensíssim per a pujar aquesta criatura digna de Déu i per lo tant dels homes dignes!

Adéu, Francesc; t'abraça ton germà

LLUÍS

Desembre 1907.

ORFEO CATALÀ
Barcelona
Particular

El Masnou, 8 juny 1938.

Benvolgut Salvat:

Gràcies per la seva carta tan interessant. Tot el que em diu del llibre "Correspondència de Liszt i de Madame d'Agoult" esdevé un perfecte article bibliogràfic per la nostra Revista M.C., quan torni a lluir el garbo; que Déu faci sigui aviat. Aquest Liszt era el ver tipu del romàntic d'aquell temps; amb totes les qualitats i amb tots els defectes. De vegades un dubta de la seva bona fe, tant en art com en moral... Però de totes maneres un acaba per admirar-lo i fins per estimar-lo. El seu article s'ha de guardar; si vostè no en té còpia ja el guardaré jo. Farà lluir la nostra publicació estimada, i ara enyorada. Prengui nota, estimat Salvat, de tot lo important que esdevé en art, en tot aquest temps que la nostra estimadeta es veu obligada a fer el mut. Quants desapareguts de casa nostra que enyorem i enyorarem sempre; de fora també hi ha traspassats que caldrà recordar als nostres llegidors.

A Vd., els mals tragos d'aquesta temporada no arriben a torçar-li la ploma, ni el seny en l'escriure i en el llegir. Jo, a mi no em passa ^{pas} el mateix; ja en vull fer de coses, llegir, escriure, en fi treballar amb profit; però vaig d'una cosa a l'altra, sense, però, tocar de

peus a terra. He fet algun càntic, però pocs; llegeixo pastorals del Dr. Torras, que verament són de gran profit; passo pels ulls algun tractat de filosofia de la neo-escolàstica; repasso tractats d'harmonia que havia oblidat; fullejo algun llibret de contrapunt que mai a penes me n'havia ocupat; tinc afany de llegir música, però res m'acaba d'omplir el desig íntim d'una bellesa nova que correspongui a aquest estat tan especial de la meva ànima. En música lo que em consola i omple més el meu buit és la lectura dels chorals de Bach; aquella pietat profunda, sí que m'aconsola. Ens han enrunat tots els temples per a poguer recollir l'esperit i demanar la gràcia directament al Santíssim. Ara, de vegades, a la nit, quan els bombardeigs ens desperten i ens deixen amb l'ànima somoguda, aixequem l'ànima en la pregària; repassem les oracions, glossant el seu significat; el que havíem resat automàticament, mirem de capir-ho millor: Glòria al Pare, omnipotència divina; al Fill, saviesa, expressió divinal del Pare; a l'Esperit Sant: amor que va del Pare al Fill; Llum, resplendor que va de l'Un a l'Altre; Divinal resplendor. I la Verge?, repassar la lletania; parar-se en cada lloança, penetrant-ne el significat, la bella potència. Vet aquí, potser els únics moments aprofitats d'aquestes vacances forçades i malestrugues. Vostè es torna

poeta! Ai carat d'home! ¿Com s'ho fa per a penjar a un costat la tragèdia i agafar la lira i cantar serenament les belles coses? Vd. es torna poeta; jo acabaré, tinc por, per no ésser ni músic. Alabat sigui Déu; que en aquest món tot s'acaba; procurem, almenys, que no s'acabi la paciència de Nostre Senyor envers nosaltres, perquè al final de tot lo d'aquí baix, trobem el tot que no s'acaba allà dalt.

Saludi a tots els seus de par^{te} meva; sobretot quan escrigui al seu Jordi, al qual li agraeixo els seus records. Del meu fill fa uns quants dies que no en sé res. Déu faci que estigui bé. Ésser pare vol dir patir!

Ja miraré de venir un dia, un matí, a Vilassar, ara que sembla que hi ha més facilitats.

Seu de cor,

LLUÍS MILLET

R CHARING CROSS HOTEL
ver
[]
m

(Londres), 14 juliol 1899

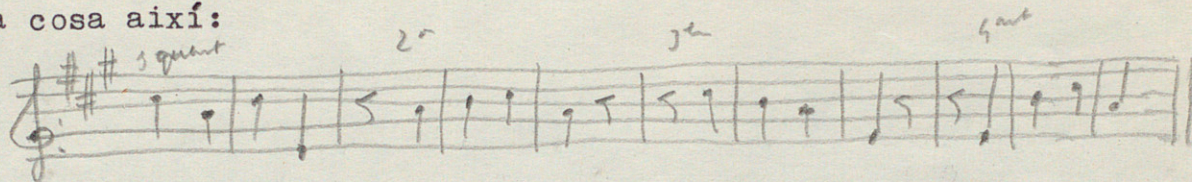
Francesc Millet

Amic: Noi, me trobo molt sec. A veure si escrivint, parlant, ab tu m'entra una mica d'escalfor d'amistat, una flamarada de tió de pi. Aquí no n'hi han de pins; l'herba és menuda; arran de terra; los arbres tenen fulla reseca d'un verd fosc com de roure.

Fa tres dies que estic sol en aquesta Babilònia. No poguent sentir música, perquè ara no donen res de bo, he anat a veure comediants bons. En Coquelin i en Irving: És a dir, lo millor còmic francès i el millor tràgic anglès. Aquest senyor Irving no m'ha volgut donar lo gust de representar alguna cosa de Shakespeare; fa ara un dramon d'en Sardou, Robespierre; hi surt molta gent. Irving m'ha semblat un actor de molt bona mena. En Coquelin és deliciós; sense entendre apenes res me féu disfrutar de valent. Quina naturalitat més exquisida!

En quant a música, noi, res, si no fos un campanar d'aprop l'hotel que no toca el God save the queen com aquell de Liverpool que agrada tant a n'en Joan; aquest té menos perfeccions; pro és la música inglesa que m'ha agradat més d'ençà que sóc a Londres.

Fa una cosa així:

En quant a música els inglesos tot lo més que saben fer és tocar campanes. Al menos jo no puc dar fe d'altre cosa.

En aquest Londres hi ha englobat tot lo món. Ahir me vaig passejar per totes les quatre o cinc parts del món (no ~~men~~ recordo quantes ne té) en Museu Britànic. Allà dins hi ha tancada una grossa mostra de l'activitat humana de desde que el món roda. Allà dins hi ha una infinitat de mòries enyorant les colossals piràmides, divinitats paganes, una pila d'estàtues gregues ensenyant les vergonyes i les altres formes més belles; hi ha infinitat de pergamins, pàpirus, monuments etruscs. Tot allí arreglerat com en els encants. No trobes que és un bunyol treure de son lloc, arrencar de les entranyes de son terror, de la llum de son sol, de son aire propi, de sa casa mare, aquests monuments memorables? Una esfinge en London! Aquella colla de Venus en un magatzem de carbó! I ja pots pensar que tot

això és robat. Al dematí vaig seguir la galeria nacional de pintures. Allí hi ha una pila de visions místiques dels millors pintors. ¡Quin davassall de llum en aquelles testes! De tot allò, potser et diré que lo que em va agradar més fou la Sagrada Família i St. Joan de Murillo. ¡Quin bon cor que devia tenir en Murillo! Quina bondat en aquells semblants. [Així com en Velàzquez queda el tipo de Castellà altiu, castellanot.] I els Àngels de Fra Angèlic? ¡Quina dolça clarietat, quina nua puresa! I en Boticelli? Quina Verge! Aquests cuadros per poguer-los admirar els hauria de tenir un a casa; cada dia un de diferent: llevar-se, senyar-se, mirada al cuadro; un arriba del carrer, per treure's la pols de la prosa: mirada al cuadro. Havent dinat, que la carn crida perquè menja: mirada al cuadro. I abans d'anar al llit, per ajudar a que el pensament traspassi el sostre: mirada al cuadro i deixar que l'esperit jugui ab aquell somris d'ànima pura, ab aquella mirada que llumena i aconsola.

Ja veus, doncs, com per aquí no perdo el temps del tot. Demà tornarà en Joan de Liverpool i no sé si marxarem demà mateix o demà passat cap a París.

Després segurament jo aniré a Bayreuth.

A París lo dia que hi fórem visitàrem a n'en Bordes. Lo trobàrem en son despatx. Allò és molt menut: en un cuarto com un cop de puny hi tenen un orga, un piano de cua i no sé què més. En Bordes me digué era molt difícil fer-me sentir els seus cantors. A veure ara al tornar-hi si podré lograr me'ls faigi sentir.

Adéu; ara ja hi estat una mica a casa. Moltes memòries a l'Orfeó; ja escriuré per allà. Veu rebre una carta meva per a la mare? Memòries a Pere Anton i a la Dolores, i tu escriuham si pots saber per en Joan la direcció de París. Ton affm. (Eh que fi!)

LLUÍS MILLET

R. ORFEO CATALÀ
Barcelona

Particular

El Masnou, 8 maig 1938.

Amic Salvat:

Li estimo molt la seva carta; bona, plena d'una suavitat i fortalesa cristiana exemplar. Verament, Nostre Senyor està amb vostè; molta ha d'ésser la bondat, els mèrits de vostè perquè Ell li dongui tanta gràcia. Alabat sigui! El dolor present és un do per a les ànimes bones. No fa molt temps ho deia una gran personalitat cristiana. "Mai m'havia sentit tan prop de Crist". Això em venia a dir el sant home, que feia anys i anys tenia en ses mans el Cos sacratíssim. Ell amb la creu ens redimí i nosaltres amb la creu li hem de correspondre. Això ho sabem des de que tenim consciència cristiana; però ho sabem quasi només que teòricament. No ho sabem, no ho coneixem fins que el dolor profund ens punxa les entranyes. És amb aquesta punxada que la nostra ànima es desinfla de les il·lusions enganyoses de la vida; és amb aquesta punxada que l'esperit recobra l'orientació cap a la seva finalitat eterna. Veure el món tal com és, sense el dolor és impossible. El món és lluent i ^{ens} encega; el dolor ens treu les cataractes de la vista i ens mostra la realitat terrible del món enganyador.

Amic, jo també m'he trobat i em trobo com vostè. També aquesta malvestat que passa per la nostra terra m'ha fet patir i em fa patir.

Com vostè m'he tingut ^(consonant) ~~de~~ reconar a la meva casa pairal, lluny de totes les taleies de la ciutat. Però aquest reonet, també ha estat un consol per a mi. Els records de la meva infantesa; el record del pare, el de la meva mareta; el dels meus germanets. Aquesta eixida, on encara hi ha el roser, ara tot florit!, de quan jo era petit. Aquesta cambra, on jo segurament vaig néixer, amb les mateixes pintures al sostre de quan encara jo no parlava. Aquest mar i aquest cel tan blau, tot em va cap endins, i em fa trobar a mi mateix, i em fa repassar la meva vida, veient tantes gràcies que m'ha fet Déu, que ha semblat que jo era alguna cosa de bo davant dels homes, quan tot no era més que una gràcia de Déu, que jo no sabia pas agrair. Tot això, amic, serveix, com a vostè, per a portar-me més al coneixement i a la fe de Crist, a l'amor de la Verge Maria, i al consol apaivagador del dolor de l'absència i el perill del fill.

¿Veu si som iguals d'estat d'ànim, en aquests moments, estimat Salvat?

Procuri acabar de posar-se bé. Pensem en la mort, que com vostè diu és la cosa més segura; que ella quan arribi no ens torbi ni ens trobi desprevinguts; però la vida és un do de Déu, que tenim obligació

de conservar. No som joves, ja; almenys jo; però els nostres, els de casa encara ens necessiten, i l'art, la dolça música potser encara podem servir-la pel bé del nostre poble, que tant la necessita. Aixequem el cor, doncs; no avorrim el món; estimem-lo; el Mestre no el va avorrir pas, que per ell, pel món dolent, regna amb les senyals de les llagues sacratíssimes, penyora de la redempció i del triomf del bé i de la Veritat.

Prou voldria venir a veure'l; no em moc de casa on hi estic com encantat. A veure si un dia agafo el tren i m'arribo a Vilassar; però mentrestant, no interrompem aquesta dolça conversa. Escrigui'm, amic Salvat, que jo també escriuré, que de vegades escrivint l'esplai i la intimitat és més complerta que en la conversa personal.

Tots els meus records a la seva família, i vostè rebi una abraçada d'aquest amic i germà,

LLUÍS MILLET

A.V. Mª de Gibertortografia
original

Vallfogona 28 Agost 1919

Estimat Gibert: Dolç és el record de la mare! Sens dubte aquest amor és el més pur que n'ia en cor d'home. Es de una penetrant escalfor que fa bona i lluminosa l'ànima. Es el reflexe més intens de l'amor de Déu als homes, encare que no el més directe i autentic com el revelat als grans místics.

A Montserrat aquest amor de mare s'hi armonisa divinement amb el que sentim els catalans a la Verge bruna. Son dues pietats filials que's completen l'una a l'altre i que l'una a l'altre fa creixer. Vlté la ferida qu'encar^e sagna, que fa arrencar el plor sovint, però veura com a mida que'l temps voli una suavitat tendrement amorosa i dolcissima com un consol en restarà. No serà un oblit, serà una^a transformació de una esperitual transcendencia. No serà crit d'anyorança sino melodia lluminosa.

Solament tornarà el crit d'anyorança en les grans crisis de la vida, quan un^u altre gran dolor ferirà el fons de son ésser. Allavors soptadament un sent la necessitat de la mare viva en carn, de veurela al costat amb aquell mirar i posat únic, amb aquella veu, la més sincera i plena de sentit de la terra. Allavors es sent lo qu'es una mare. Ella és el consol insubstituible, l'únic sens egoisme. En els grans do-

(Vn. de Jbert) (28 April 1911)

2

lors es crida el gran mot: Mare meva !!!

Bona i serena és la seva carta; l'amor filial comença a entrar en el segon període; qu'els grans dolors no li sovintegin tornant a obrir la ferida; i si venen, per voluntat de Déu, al cridar Mare meva sia en una crisi d'aveng cap a la perfecció que'ns amaneix per a el cel, on la melodia de mare i fill serà una amb la del Pare, Fill i Esperit Sant; un Mare meva, crit d'al.leluia, !

Gracies de la seva carta i de les felicitacions de Vd. i de sa bona germana; que l'amor de Vds, dos sia intensificat per l'amor de la bona mare anyorada.

Seu de cor

LLUIS MILLET

R
ORFEO CATALÀ
Barcelona

Particular

Viladrau, 28 agost 1916.

Amic Vicentó:

Aquí a la muntanya poca cosa faig si no badar. Hi tinc un cunyat que coneix cims i fondalades i m'hi porta tot parlant de coses diferents, agradables, perquè és un home agradable i intel·ligent, però precisos. I les coses precisos posen límits, i els límits priven de volar, i aixís jo bado sense espontaneïtat, a mitges, i em quedo amb un paisatge massa retallat a dins. Aixís i tot, el dia del meu Sant, vàreig badar una mica més enlaire per la satisfacció espiritual de la santedat de la diada i pels bons records que un rep de molts amics que demostren que un no és tan sol com sembla en el món. No l'enganyo gens ni mica, amic Gibert, dient-li que la felicitació de V. i de la seva bona família va ésser de les que me donaren satisfacció més pura. Mercès, doncs, a tota la triada perfecta, mare, fill i filla, a cord noble i sonor que ha despertat en mi harmònics d'agraïment. Doncs sí, això de Viladrau és cosa bona per als ulls, ben rica de verdor i formes exuberants; això és una vida plena. Però jo no sé què ho fa que no hi goso tant com me pensava. ¿És que encara no estic prou reposat de l'hivern i l'estat del cos no permet a

l'esperit el goig complet? ¿Ho fa potser que l'estiu és massa calorós, fins aquí dalt, i l'ensopiment priva les energies del goig? ¿És que els que vivim ja més de records que d'esperances en les coses del món, necessitem sempre llocs que ens portin aquell agredolç de lo passat, que sempre sembla bell per dolorosa que fos la realitat passada? Potser hi ha una mica de cada cosa.

Un moment molt bo he tingut aquí dalt: en el nou casal que s'han arranjat els P.P. Jesuïtes hi passa uns quants dies al Pare Casanovas. El vaig anar a visitar i parlàrem uns moments de coses esperituals, del Doctor Torras, de les coses de Catalunya que Déu sembla vetllar; i parlàvem com dos amics que ens enteníem fins amb el to de la veu. Quan ens despedíem a l'ombra d'un castanyer, el sol era quasi al migdia. Me'n vaig entornar cap al poble amb ritme suau i majestuós a dins, amb l'ànima esponjada. Me semblava ésser amo de la muntanya, del sol, de l'aigua corrent..., mentres el campanar de Viladrau tocava "Ave Maria".

Seu de cor,

LLUÍS MILLET

2
ortografia
original

(V.M. de Gibert)

(1)

St. Feliu de Codines 28 Agost 1909

Amich Gibert: Gracies; dona goig rebre mostra de amistat y simpatia en el dia que porta santetat y recort de felicitats en el ànima. Es bo veurer la fesomia moral, sentir la simpatia del amich germa de sentiments y de ideal; y encara es més bo quan un anyora ^{una} ~~es~~ bona riquesa que^l em fugí amunt y.....espero reconquerir ab més plenitut, si Dèu me guarda del mal, en la pau y vida definitiva y eterna..... y es bo quan un s'ha sentit la bofetada de la brutalitat contra la fe y l'amor, l'enamorament, que sentim desde que tenim coneixement pera la nostra terra; es bo no trovar-se sol, sense' concomitant armònic^h en horas plenas.

Sí, l'he sentit jo també el descoratjament y fins recança de haver fet quelcom....mes aixó es feblesa, y tot aixó ho vegem ^y are de massa aprop pera jutjareho ab justesa. Cal reaccionar y vencer. Nosaltres ray que tenim la forsa del art. Avuy he pujat de Barcelona

1 Septembre.

1-Septembre. Va entrar gent en la sala gran, patriarcal de casa de pagès ahont escrivia y vaig haver de plegar; després el nen s'em va escalfar (aquests dies² menjava a taula ab mi, s'atipava y...gran febrada;) aquesta tarda²

a e
s'ha ~~ex~~iribit y ja torna a xerrar com una calandria. Quines
angunies els pares y sobre tot el pare que no més té un
fill y ningú més! Quan el veig calent quin pes més angunios
me sento a sobre, ^{ja} sembla que ja vegi la solució de ma vida
resolta! y quan ell torna a mirar serenament y torna a par-
lojar, me'n adono qu'encare tinc un tros de vida a seguir.

Pero com deya avans, nosaltres ray que tenim l'art de a-
hont xuclen força y energia: Vaig esser a Barcelona y en-
sajarem el Credo de Bach y vaig tornar a fer consciensa de
la joia de la bellesa ⁿartística! Quina magnificència! Qui-
na saturació de amor en aquella música; Quina plenitud d'
esser; en aque^lls moments un se trova per sobre de totes
les brutalitats dels homes y de les angunies de la baixa
natura; el fons de nostre ⁿesser, immortal, canta afirmativa-
ment per sobre de tota la nostre complexitat ^ahumana! El
trionf de lo eternalment bo y ver y hermós es indubtable;
aixís el triomf de la nostra causa santa es certa encare
que més o menys llunyana; la nostra Catalunya, lo que havem
en^endevinat al contacte d'^ella, la que la realitat ha reflec-
tat sublimada en nostra anima, mirall viu de la Divinitat,
aquesta, será. Será si nosaltres no perdem la fe si en som

(Vn. de plent)

(28 agst 1909)

(3)

dignes de guanyarla. Avant donchs elsque sentim el cant; profetisemla, que Dèu no 'ns deixarà que quedi sense realizació la profecia de lo bo ver y hermós. Perqué pera nosaltres Catalunya es sentit intim de tots nostres amors mes purs y sincers; vol dir pare, mare, esposa, fills, amichs, morts y vius; amichs vull dir, tota la gerarquia de reys y poble, savis y humils, dins l'ambient de nostres muntanyes y rius y valls y mar, el mar blau infinit, dessota tot el cel blau infinit nostre que ens vetlla. I tot aixó lligat a l'ordre etern del bon Dèu, pel amor d'aquell bon Jesús que fa bons als dolents, que penetra dins la mesquinesa de nostre cor y governa la ~~univers~~ universalitat dels mons, cels y infern.

Aquí a la masia del Paré, bona ^{casa} cōsa ben situada sobre els cingles de St. Miquel del Fay. Llástima qu'el temps no ajudà y 'l nen no ^(m pot) pendrer gayre el sol. El terrer es humit y per lo tant no permet les ajassades a sota l'alsina. Les boyres corren per aquí dalt donant seriositat de tardor als arbres un poch migrats dels encontorns de la casa. Desde 'ls cingles, se veu el Vallès, ombrajat per les navolades, ab posat tragicò; ell, sempre tant bon minyó y rialler. Quin

(V. M. de l'hist.)

(28 agost 1909)

(4)

estiu, Mare de Dèu!

Molts recorts a sa bona mare y germana y tot el bon
afecte de son amich

LEUIS MILLET

Després de feta he llegit aquesta carta y m'ha semblat
pretenciosa. Si de acás ^dpersoni.

R
ORFEO CATALÀ

BARCELONA

Particular

6 novembre 1931

Amic Chavarri molt estimat: Comprenc la seva joia; jo me'n recordo de quan va néixer el noi, el goig de l'ànima que vaig sentir. Un se sent més home, més complert. Per a vostè i la mare totes les meves enhorebones ben sinceres. Que aquest nou nat sigui per la vida de ~~vostè~~ vostès, vida ben llarga i benaurada, una alegria contínua, una joia plena per la formosor i gallardia del seu cos, per la noblesa de la seva ànima, per l'honor que faci a pares tan dignes i bons i tan selectes d'esperit. Aquest món és immens. Tristeses i alegries el van renovant com una gran simfonia dramàtica. Si tot això s'acabés aquí baix, oi que no tindria solta? Però aquesta simfoniassa és l'Obertura de l'obra apoteòsica que serà eterna davant del Pare, del Fill i del Sant Esperit. Allavors pares i fills, i germans i amics, tota la cordialitat humana, resplendirà magníficament d'una manera novíssima, autèntica. ~~La Vida~~ La Vida, la Vida, que aquí baix sols en tastem bocinets a estones i barrejada amb llàgrimes.

Que Déu els guardi, pare, mare i infant sedients de veritat i de justícia per a aquell Dia inacabable de la família eterna.

De tot cor,

LLUÍS MILLET

(Csequia)

Estem assajant els dos chors de vostè i ja fan bonic. Pensem donar-los en un concert que farem al final d'aquest mes. Vale!!

R.
ORFEO CATALÀ
BARCELONA

-
Particular

Masnou, 7 agost 1933

Admirada Blanca Selva

Bona amiga:

La vostra carta voldria contestar-la dignament, i no sé pas com fer-ho. Sou ànima escollida, una d'aquelles ànimes amb les quals un no s'atreveix a dialogar amb elles per respecte a la seva altesa. Sé la vostra pena, la vostra dolor, la vostra prova; i he pensat seguidament en aquesta vostra creu tan feixuga i me n'he condolgut, i haguera volgut veure-us o escriure-us; però no m'atrevia, pensant que potser encara us donaria pena ^{en} ~~amb~~ comptes de consolar-vos! i ara veig amb la vostra lletra com sou forta i heroica per a resistir la dolor! Ara veig amb vostres paraules com consoleu en comptes ~~xxxxxx~~ d'aconsolar-vos, com aconselleu i doneu doctrina en comptes de estar desvalguda d'esperit i amb necessitat de rebre consols i concells.

Oh! és que veritablement ^{en} la dolor és el gran tresor del viure. és l'únic tremp per a l'esperit, l'únic mestre per aquest deixeble esguerrat que és el nostre esperit. Jo també l'he tastada la dolor, la pena fonda, ~~amar~~ amiga. La més llarga i fonda quan la

meva esposa (l'esposa, la meva pau, el meu port, la meva fe en el món, la gràcia de la meva llar, la mare del meu fill), quan ella estava malalta, i malalta sense remei, però a estones amb alguna esperança; jo anava pel món amb una pena fonda, fonda... i trobava que l'ànima em pensava amb una valor que no tenia abans. A l'altra gent jo la veia distreta de cara al món, voleiant al vent del món, com palles blanques i inútils; jo em sentia amb un pes d'or a dins, dolorós però enfortidor, fent-me més home.

És la creu de Nostre Senyor, és la seva gràcia per a fer-nos els ciutadans del seu Regne, si és que sabem portar-la dignament sense rebutjar-la. Aneu a explicar això a n'el món boig pels sentits esbojarrats i l'ànima eixuta i morta. A Vós, bona amiga, Nostre Senyor us ha fet el do d'una gran dolor amb una gran gràcia per a suportar-la amb la suprema elegància cristiana. És una beguda forta, amarguíssima. És que el bon Jesús coneix el tremp de la vostra ànima i se la vol ben polida, ben radiant, pel lloc suprem que li pertoca en aquell Regne de la Veritat, de la Bellesa i de la Misericòrdia Suprema.

Adorem, amiga, al nostre Amo, Déu i Germà, amb aquella absoluta humilitat del que sap que l'home sols és mesquinesa i cosa inútil. El problema és saber-se veure petit; fer net el nostre vas d'argila, per a que Déu l'ompli del nèctar de la divinitat.

Però jo a vós no us ho haig de dir: en sou mestra. Aquesta és la vostra hora sagrada; És el vostre recital sagrat, recital que doneu amb aquella suprema perfecció, amb la mateixa excel·lència de les vostres tocadres pianístiques, que tant enyorem. Vós esteu forta d'esperit, forta la vostra intel·ligència i la vostra energia interior; voldríeu, teniu necessitat d'expansionar-la, de manera que al mateix temps que us distragués de vostres penes us poguéss donar un auxili al vostre estat precari material. No és veritat, amiga? Els temps són durs, els amics es cansen; és precis demanar a Déu ajuda. Què podríem fer? Haveu atinat vós en alguna cosa precisa? Les coses de l'esperit estan avui tan oblidades, per no dir aburridas, que tota activitat artística esperitual, es troba sense sortida. Però si vós atineu en algun projecte que us sembli viable penseu que teniu amics

que de tot cor coneixen i estimen la llur obligació de respondre a la vostra amistat preuadíssima. La Revista Musical Catalana us ofereix les seves pàgines. Podríeu publicar una sèrie d'articles, impressions d'art, records d'una concertista, etc., literatura que ensenyés i que al mateix temps tingué un caràcter anectòdic, una mica lleuger pels païdors febles d'avui dia. La col.laboració de la Revista és pagada miserablement (i encara gràcies a la generositat d'un bon amic), però sempre fóra alguna cosa. En fi, estimada Selva, ^{en} amb tot el que puguem ajudar-vos ho farem amb tot l'amor que us mereixeu. Sigueu franca en exposar les vostres penes, que els amics, si no podem fer res més, les sabrem compartir amb el nostre cor d'amic.

Sempre vostre amb el més pur afecte,

LLUÍS MILLET

ORFEÓ CATALÀ
Barcelona

Particular

(adreçada a Carles J. Vidiella)

11 novembre 1913

Estimat mestre: Gràcies també, per la seva carta. La estimo molt. El meu article no és res més que la ~~exteriorització~~ exteriorisació de la emoció que m'ha produït sempre el seu art singular, des de que noi el sentia a casa Guàrdia ab la boca badada, fins avui que he tingut prou temps de fer de música i escoltar artistes de totes categories.

Durant aquest temps he vibrat moltes vegades per les sensacions del art, ja essent-ne jo l'executant, ja rebent, les dels altres, i no obstant la música d'en Vidiella m'ha assolat sempre per dins ab son record com cosa única de poesia virginal que porta la emoció pura dels primers amors al obrir-se l'ànima als primers raigs fecundants de la vida.

I no sóc jo sol que l'entén aquest llenguatge ideal del nostre artista; som molts, ho sé de cert, que quan de aquest món partirem ens en portarem en l'ànima senyals lluminosos d'aquest seu cant de l'ànima seva, ferides benèfiques què ens l'hauran ennoblida i dignificada per a dir a Déu ab totes les altres nobleses que podem portar: Senyor! verament vostra obra fou bona! Perquè els artistes ens donen reflexes

d'eternitat, i fan el món bo i el lliguen ab l'altre.

Perdonim aquesta digressió, perquè jo només volia dir-li que l'agraït sóc jo; agraït i amic i servidor.

LLUÍS MILLET